

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΜΗΜΑ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Επιχειρηματικό περιβάλλον και ανάπτυξη στη Ρωσία»

Σύνταξη: Γεώργιος Κάπος

Επιβλέπων Καθηγητής: Χάρρυ Παπαπανάγος

Αθήνα, Νοεμβριος 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Γεώργιος Κάπος

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή διερευνάται η σχέση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την ανάπτυξη στη Ρωσική Ομοσπονδία. Συγκεκριμένα διερευνήθηκε η σχέση των δεικτών Distance to Frontier και Easy Doing Business rank των εκθέσεων Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας σε σχέση με το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_{ppp}) και τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ (GDP_t). Γίνεται επίσης μια πιο ενδελεχής διερεύνηση των επιμέρους δεικτών των εκθέσεων Doing Business (EDB) και World Governance Indicators (WGI) για τυχόν συσχέτιση με το ΑΕΠ και τη μεταβολή του.

Τα αποτελέσματα της εργασίας καταδεικνύουν πως η γραμμική σχέση GDP_{ppp} = f(EDB_{rank}) αποτελεί τη βέλτιστη σχέση μεταξύ όλων των συνδυασμών των δεικτών DTF και EDB_{rank} με GDP_{ppp} και GDP_t δεικτών όταν αυτοί μελετήθηκαν ανά ζεύγη και αντίστροφα. Επίσης, η επί μέρους διερεύνηση των δεικτών EDB και WGI με το GDP_{ppp} και GDP_t έδειξαν ως βέλτιστο μοντέλο τη σχέση GDP_{ppp} = f(var,ger,rI_t).

Η εργασία καταλήγει σε εκτιμήσεις των αποτελεσμάτων κάνοντας συσχετισμούς με την πολιτικοοικονομική κατάσταση στην Ομοσπονδία και ολοκληρώνεται με προτάσεις σχετικά με τη περεταίρω αξιοποίηση των δεικτών EDB κατά το τρέχον χρονικό διάστημα. Καταδεικνύει τη χρησιμότητά τους στη παρούσα χρονική συγκυρία όπου έχει σταματήσει η έκδοσή τους, βρισκόμαστε εν αναμονή της αντικατάστασής τους και ταυτόχρονα μαίνεται ο πόλεμος στην Ουκρανία επηρεάζοντας ποικιλοτρόπως όλους τους χρηματοοικονομικούς δείκτες Ρωσικής Ομοσπονδίας.

ABSTRACT

In this paper, the relationship of business environment with development in the Russian Federation is explored. Specifically, the relationship of the Distance to Frontier and Easy Doing Business rank indices of the World Bank's Doing Business reports in relation to Gross Domestic Product based on purchasing power parity (GDPppp) and GDP rate (GDP_r). There is also a more thorough investigation of the individual indicators of the Doing Business (EDB) and World Governance Indicators (WGI) for any correlation with GDP and its change.

The results of the paper demonstrate that the linear relationship $GDP_{ppp} = f(EDB_{rank})$ is the optimal relationship between all combinations of DTF and EDB_{rank} indices with GDP_{ppp} and GDP_r indices when studied in pairs and vice versa. Also, the partial investigation of the indicators EDB and WGI with GDP_{ppp} and GDP_r showed as an optimal model the relationship $GDP_{ppp} = f(var, ger, rlr)$.

The paper concludes with assessments of the results by making correlations with the political and economic situation in the Federation and concludes with proposals on the further use of the EDB indicators during the current period. It demonstrates their usefulness at this point in time when their extradition has ceased, we are waiting for their replacement and at the same time the war in Ukraine is raging, affecting in various ways all the financial indicators of the Russian Federation.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	i
ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	i
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	4
2.1 Επιχειρηματικό περιβάλλον	4
2.2 Οικονομική Ανάπτυξη	10
2.3 Επιχειρηματικό περιβάλλον και Οικ. Ανάπτυξη	13
2.4 Επιχειρηματικό περιβάλλον και Οικ. Ανάπτυξη στη Ρωσία	16
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία	19
3.1 Δεδομένα	19
3.2 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων	22
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα	24
4.1 Περιγραφική στατιστική	24
4.2 Συσχέτιση με τον συντελεστή Pearson	26
4.3 Παλινδρόμηση	28
4.4 Συσχέτιση με τον συντελεστή Spearman	32
4.5 Συσχέτιση με τον συντελεστή Pearson για όλες τις μεταβλητές EDB και WGI	34
Κεφάλαιο 5. Εκτίμηση αποτελεσμάτων και συσχετισμός με την πολιτική	41
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα – Προτάσεις	48
Βιβλιογραφία	51
Παράρτημα	54
Πίνακας Π1. Δείκτες – Μεταβλητές και οι συντμήσεις τους	54
Πίνακας Π2. Μεθοδολογία Doing Business (Πηγή: World Bank’s Doing Business report 2017)	55
Πίνακας Π3. Δεδομένα από την Παγκόσμια Τράπεζα του δείκτη EDB και ΑΕΠ	56
Πίνακας Π4. Διορθώσεις στις τιμές των δεικτών Doing Business που αφορούν τη Ρωσική Ομοσπονδία	57
Πίνακας Π5. Δεδομένα από την Παγκόσμια τράπεζα των δεικτών του WGI	58

ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1. Οπτική σύγκριση δεικτών EDB, EDB score και 130-EDBRank.....	24
Γράφημα 2. Οπτική Σύγκριση DTF, 130-EDBrank, GDPppp και GDPr.....	25
Γράφημα 3. Οπτική σύγκριση δεικτών του Worldwide Governance Indicators	26
Γράφημα 4. Γραμμικό μοντέλο παλινδρόμησης GDPppp - EDBrank	30
Γράφημα 5. Μεταβολή της κατάταξης της Ρωσικής Ομοσπονδίας στον δείκτη EDB	42
Γράφημα 6. Αριθμός νέων εταιριών στη Ρωσική Ομοσπονδία	42
Γράφημα 7. Αριθμός εταιριών που εξήλθαν από την αγορά στη Ρωσική Ομοσπονδία	43

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Συσχέτιση Pearson EDBrank, DTF, GDPppp και GDPr.....	26
Πίνακας 2. Βαθμός συσχέτισης EDBrank - GDPppp	27
Πίνακας 3. Βαθμός συσχέτισης DTF - GDPppp	27
Πίνακας 4. Βαθμός συσχέτισης EDBrank - GDPr	28
Πίνακας 5. Βαθμός συσχέτισης DTF - GDPr	28
Πίνακας 6. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $GDPppp=f(DTF)$	29
Πίνακας 7. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $GDPppp=f(EDBrank)$	29
Πίνακας 8. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $DTF=f(GDPppp)$	31
Πίνακας 9. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $EDBrank=f(GDPppp)$	31
Πίνακας 10. Συσχέτιση Spearman DTF-GDPr και EDBrank-GDPr	33
Πίνακας 11. Συσχέτιση Spearman DTF-GDPr και EDBrank-GDPr	33
Πίνακας 12. Συσχέτιση Pearson GDPppp, SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC.	34
Πίνακας 13. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPppp, SP, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC	35
Πίνακας 14. Συσχέτιση Pearson GDPr, SP, DCP, RP, GC, PMI, PT, PT, TAB και EC	35
Πίνακας 15. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPr, SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC	36
Πίνακας 16. Συσχέτιση Pearson GDPppp, VAR, PVR, GER, RQR, RLR, CCR	36
Πίνακας 17. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPppp, VAR, PVR, GER, RQR, RLR, CCR	37
Πίνακας 18. Συσχέτιση Pearson GDPr, VAR, PVR, GER, RQR, RLR, CCR.....	37
Πίνακας 19. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPppp, SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC	38
Πίνακας 20. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPppp, VAR, GER, RLR	39

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Η ανάπτυξη, ως ένα βασικό «βαρόμετρο» της ευρωστίας μιας οικονομίας αποτέλεσε και αποτελεί έναν από του πιο μελετημένους οικονομικούς όρους, ο οποίος επιδρά σε ένα ευρύτατο πεδίο πολιτικών και οικονομικών συζητήσεων και αποφάσεων. Καθώς συνοψίζει την πορεία της οικονομίας, αποτελεί ένα εργαλείο με το οποίο μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα για τα παρελθόντα έτη και την οικονομικοπολιτική διαχείρισή τους, τα οποία μπορούν να επηρεάσουν πολιτικές αποφάσεις και στρατηγικές, να αλλάξουν την πορεία ολόκληρων κοινωνιών και με τον τρόπο αυτό να προκαλέσουν αλυσιδωτές αντιδράσεις σε όλα τα κράτη με τα οποία συνεργάζεται με οποιοδήποτε τρόπο, ή απλά γειτονεύουν γεωγραφικά.

Λόγω της σημαντικότητας αυτής, υπάρχει πάντοτε ο προβληματισμός όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζεται και παρουσιάζεται η ανάπτυξη. Για τον λόγο αυτό έχουν εκπονηθεί πολλές μελέτες διαχρονικά, οι οποίες προσεγγίζουν το θέμα προσπαθώντας να διακρίνουν ποιοι από τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες συντελούν και σε τί βαθμό σε αυτή. Λόγω της πολυπαραγοντικής αυτής δυσκολίας, ποσοτικοποίησης και μέτρησης κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων, υπήρξε και επικρατεί η τάση να ταυτίζεται η ανάπτυξη με την οικονομική ανάπτυξη, καθώς οι οικονομικοί δείκτες προσφέρονται πιο εύκολα και αντικειμενικά προς επεξεργασία, χωρίς να μπορούν να αμφισβητηθούν. Δεν είναι επίσης υπερβολή να ειπωθεί πως η ανάγκη αυτή της οικονομετρικής ανάλυσης έδωσε ώθηση στην εξέλιξη τουλάχιστον δυο μεγάλων κλάδων των επιστημών. Των μαθηματικών και δη της στατιστικής ανάλυσης και της πληροφορικής. Πλέον, με πανίσχυρους υπολογιστές και εξειδικευμένα προγράμματα στατιστικής ανάλυσης μπορούμε να εξαγάγουμε γρήγορα και σίγουρα αποτελέσματα, διαθέσιμα προς ερμηνεία από τον εκάστοτε ερευνητή.

Αναγνωρίζοντας όμως το κενό όσον αφορά θέματα τα οποία άπτονται της οικονομικής ζωής αλλά επηρεάζονται από πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες, γίνονται προσπάθειες συμπερίληψης αυτών των παραμέτρων στον υπολογισμό και την ποσοτικοποίηση των οικονομικών δεικτών. Μία τέτοια προσπάθεια αποτελούν και οι δείκτες Easy Doing Business (EDB) και World Government Indicator (WGI) της Παγκόσμιας Τράπεζας. Οι ετήσιες αυτές εκθέσεις παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον και έχουν αποκτήσει μια παγκόσμια αναγνωρισιμότητα και αποδοχή. Λόγω όμως της ολοένα και μεγαλύτερης σημαντικότητάς τους, έγιναν υποκείμενο

ενδεδειγμένης εξέτασης της μεθοδολογίας τους και αναθεωρήσεών τους αλλά και αντικείμενο χειραγώγησής τους από κυβερνήσεις. Κατά την συγγραφή της παρούσας εργασίας, η έκδοση της έκθεσης EDB έχει σταματήσει λόγω ακριβώς τέτοιων επιπλοκών που παρουσιάστηκαν και βρισκόμαστε εν αναμονή ενός πιο εκσυγχρονισμένου δείκτη, του Business Enabling Environment (BEE).

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω, η εργασία αυτή προσπαθεί να διερευνήσει με τα εργαλεία που διατίθενται αυτή τη στιγμή, τη σχέση μεταξύ του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της οικονομικής ανάπτυξης όσον αφορά τη Ρωσική Ομοσπονδία. Τα εργαλεία αυτά είναι οι εκθέσεις Doing Business ως δείκτες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν σε Μονάδες Ισοδυνάμου Αγοραστικής Δυνάμεως (ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ) και βαθμού μεταβολής του (%μεταβολή του ΑΕΠ) ως δείκτες οικονομικής ανάπτυξης. Ένα άλλο πολύτιμο εργαλείο για την πραγματοποίηση της εργασίας αυτής ήταν το υπολογιστικό πρόγραμμα στατιστικής ανάλυσης STATA17 με το οποίο έγινε η επεξεργασία των ανωτέρω δεδομένων.

Πιο συγκεκριμένα, στην εργασία αυτή, ερευνάται η σχέση μεταξύ του δείκτη Distance to Frontier (DTF) και του δείκτη Easy Doing Business Rank (EDB Rank) με το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (Gross Domestic Product based on purchasing power parity - GDP_{PPP}) και τον βαθμό μεταβολής του (Gross Domestic Product rate – GDPR) καθώς και των επιμέρους δεικτών των εκθέσεων EDB και WGI με τους δύο τελευταίους.

Αρχικά, στο Κεφάλαιο 2 γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση προκειμένου να καταγραφεί το θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας όσον αφορά έννοιες και ορισμούς παραμέτρων που θα χρησιμοποιηθούν στην εργασία προκειμένου να περιορισθεί το αντικείμενο της έρευνας και να τεθεί σε ένα πλαίσιο. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται τα δεδομένα, όπως αυτά αντλήθηκαν από τις εκθέσεις EDB και WGI, επεξεργασμένα μόνο ως προς την παρουσίασή τους ώστε να είναι πιο χρηστικά για την εργασία αυτή. Σκόπιμα παραλείφθηκαν στοιχεία που δεν χρησιμοποιήθηκαν, για λόγους ευκολίας πρόσβασης στα υπόλοιπα από τον αναγνώστη. Στο ίδιο κεφάλαιο αναλύονται τα βήματα που ακολουθήθηκαν κατά την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων προκειμένου να εξαχθούν τα αποτελέσματα. Αυτά παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 4, πρώτα με τη μορφή περιγραφικής στατιστικής και στη συνέχεια κατόπιν υποβολής διαφόρων στοιχείων σε γραμμική (Pearson) και μονοτονική (Spearman) συσχέτιση

καθώς και σε παλινδρόμηση προκειμένου να επιλεγεί το βέλτιστο μοντέλο, αυτό δηλαδή που περιγράφει καλύτερα την εκάστοτε σχέση. Σημειώνεται πως κατά τη διαδικασία αυτή προέκυψαν αποτελέσματα τα οποία κρίθηκαν μη περεταίρω αξιοποιήσιμα και συνεπώς, προς οικονομία του χρόνου του αναγνώστη αλλά και επικέντρωσης στον στόχο της εργασίας, δεν υπέστησαν περεταίρω επεξεργασία. Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται εκτίμηση των αποτελεσμάτων με οικονομετρικά κριτήρια καθώς και μια προσπάθεια πολιτικοκοινωνικής σύνδεσης και ερμηνείας τους. Τέλος, στο Κεφάλαιο 6 καταγράφονται συμπεράσματα του συγγραφέα που εξήχθησαν από αυτή την εργασία και γίνονται προτάσεις ως προς την περεταίρω ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν υπό το πρίσμα πάντοτε της πολιτικοοικονομικής συγκυρίας στην οποία βρίσκεται η Ρωσική Ομοσπονδία και του μεταβατικού σταδίου στην έκδοση των εκθέσεων που διάγει η Παγκόσμια Τράπεζα.

Κεφάλαιο 2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1 Επιχειρηματικό περιβάλλον

Οι επιχειρήσεις θεωρούνται ως μια ανθρώπινη δραστηριότητα που ασχολείται με την παραγωγή και τη διανομή αγαθών και υπηρεσιών. Είναι ένας κοινωνικός μηχανισμός με τον οποίο οι κοινωνίες οργανώνουν τις οικονομικές τους προσπάθειες. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις είναι το άθροισμα των οργανωμένων προσπαθειών με τις οποίες οι άνθρωποι που ασχολούνται με το εμπόριο και τη βιομηχανία, παρέχουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες που απαιτούνται για τη διατήρηση ή τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής στα οποία προσβλέπουν.

Η λέξη "Περιβάλλον" όμως δεν σημαίνει απαραίτητα το φυσικό περιβάλλον, αλλά χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλες εκείνες τις επιρροές που επιδρούν σε κάθε επιχείρηση. Το επιχειρηματικό περιβάλλον χρησιμοποιείται για να σημαίνει οτιδήποτε, το οποίο καλύπτει την επιχειρηματική οργάνωση. Επηρεάζει τις αποφάσεις, τις στρατηγικές, τη διαδικασία και την απόδοση της επιχείρησης. Αποτελείται από παράγοντες που είναι πέρα από τον έλεγχο των επιχειρήσεων όπως οι κοινωνικοί, οι τεχνολογικοί, οι οικονομικοί, οι νομικοί και οι πολιτικοί. Το περιβάλλον παρέχει ευκαιρίες ή αποτελεί απειλή για μία επιχείρηση. Σήμερα, οι επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται από μία δυναμική, καθώς η διαρκής αλλαγή είναι αυτή που μπορεί να αντιμετωπίσει την ανταγωνιστική πίεση της αγοράς. Οι ανταγωνιστές εφαρμόζουν τη μία ή την άλλη στρατηγική για να προσαρμοστούν στη δυναμική και απρόβλεπτη φύση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (Kowo, 2018).

ΤΥΠΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Υπάρχουν δύο τύποι περιβάλλοντος. Το εξωτερικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους πελάτες, τους ανταγωνιστές, τις κυβερνητικές υπηρεσίες, τους προμηθευτές εργασίας και χρηματοπιστωτικές εταιρείες και το εσωτερικό περιβάλλον (Eruemegbe, 2015), που περιλαμβάνει παράγοντες που αφορούν την κατάσταση εντός του οργανισμού. Όσον αφορά τους τελευταίους, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα των αποφάσεων της διαδικασίας διαχείρισης (management). Θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι τα δυνατά σημεία, η συμπεριφορά, οι πόροι και οι αδυναμίες του οργανισμού. Στην εργασία αυτή θα παρουσιασθούν μόνο τα

χαρακτηριστικά του εξωτερικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η σχέση τους με την ανάπτυξη στη Ρωσία.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το εξωτερικό επιχειρηματικό περιβάλλον ορίσθηκε στην προσπάθεια κατανόησης των εξωτερικών δυνάμεων των οργανωτικών ορίων των επιχειρήσεων (Shaikh, 2010). Αποτελείται από όλα τα στοιχεία που υπάρχουν εκτός των ορίων του οργανισμού, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τον οργανισμό, σχετίζονται με τη λειτουργία τους και θα πρέπει να παρακολουθούνται προσεκτικά.

ΤΥΠΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το εξωτερικό επιχειρηματικό περιβάλλον μπορεί να διαχωρισθεί στο Άμεσο (Direct (Task) Environment) και το Έμμεσο Περιβάλλον (Indirect (General) Environment) (Adeoye, 2012). Το πρώτο αφορά παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία και την απόδοση του οργανισμού, όπως οι ανταγωνιστές, οι προμηθευτές, οι κυβερνητικές ρυθμιστικές υπηρεσίες καθώς και τα εργατικά συνδικάτα. Το δεύτερο αφορά στοιχεία που έχουν έμμεση επίδραση στον οργανισμό και αποτελείται συνήθως από παράγοντες όπως οι κοινωνικές αξίες, η εκπαίδευση, το πολιτικό, οικονομικό, και νομικό περιβάλλον, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το φυσικό περιβάλλον, οι φυσικοί πόροι, οι τεχνολογίες κ.λπ.

Οικονομικό περιβάλλον:

Ο (Eruemegbe, 2015) δίνει έμφαση στη συνολική υγεία του οικονομικού συστήματος στο οποίο λειτουργούν οι οργανισμοί και οι Giesen et al (Giesen, et al., 2010) υποστηρίζουν ότι είναι ζωτικής σημασίας για αυτούς. Αναλύοντας περαιτέρω, υποστηρίζει πως το οικονομικό περιβάλλον αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για ευκαιρίες σε έναν οργανισμό. Αυτό συμβαίνει επειδή μια επεκτεινόμενη οικονομία παρέχει λειτουργικό πεδίο για την ύπαρξη αλλά και για την ίδρυση νέων. Αντίθετα, μια περίοδος ύφεσης μπορεί να επιφέρει ζημιές και πιθανώς εκκαθάριση του οργανισμού, ενώ επιπλέον, κατά τη διάρκεια της παγίδας ρευστότητας που μπορεί να οδηγηθεί ο οργανισμός, μπορεί να καταρρεύσει τη δομή του οργανισμού.

Οι Panigrahi et al. (Panigrahi, et al., 2020) ερεύνησαν τη σχέση του πληθωρισμού, των επιτοκίων και της ανεργίας, βασικών οικονομικών παραγόντων

που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις, σε σχέση με την ανάπτυξη στις χώρες της ASEAN. Η γενική πρακτική των επιχειρήσεων είναι πως αναζητώντας μεγαλύτερο κέρδος, οι επιχειρήσεις αυξάνουν την τιμή του προϊόντος τους με αποτέλεσμα την πτώση της καταναλωτικής ζήτησης, καθώς όλο και λιγότεροι θα είναι πρόθυμοι να πληρώσουν περισσότερα για ένα προϊόν. Όταν υπάρχει υψηλό ποσοστό ανεργίας, η εταιρεία γίνεται επιλεκτική στην πρόσληψη προσωπικού και αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει χαμηλή παραγωγή, γεγονός που τελικά κάνει την εταιρεία να μην ικανοποιήσει τη καταναλωτική ζήτηση. Οι εν λόγω συγγραφείς, μέσω στατιστικής ανάλυσης απέδειξαν την ισχυρή μακροχρόνια δυναμική σύνδεση μεταξύ των δύο πρώτων και της οικονομικής ανάπτυξης ενώ η σύνδεση της ανεργίας με την τελευταία αποδείχτηκε μη σημαντική. Επιπλέον μέσω του Granger test αναδείχτηκε πως ο πληθωρισμός, τα επιτόκια και η ανεργία συσχετίζονται σημαντικά με το ΑΕΠ.

Πολιτικό Περιβάλλον:

Το πολιτικό περιβάλλον επηρεάζει την επιχειρηματικότητα. Οι κυβερνητικοί κανονισμοί, δηλαδή η νομοθεσία καθώς και η σταθερότητα της πολιτικής των κυβερνήσεων απέναντι στις επιχειρήσεις έχουν επιπτώσεις στον σχεδιασμό (Ongeti, 2014). Κανένας οργανισμός δεν θέλει να δημιουργήσει επιχειρήσεις σε άλλη χώρα όπου η εμπορική σχέση δεν είναι σχετικά καθορισμένη και σταθερή. Το νομικό σύστημα ορίζει το τι πρέπει ή δεν πρέπει να κάνει ένας οργανισμός. Σύμφωνα με τον Okeyo, (Okeyo, 2014), η επίπτωση του πολιτικού περιβάλλοντος σε μια επιχείρηση έγκειται στο γεγονός του κινδύνου που απορρέει από την πιθανότητα τα πολιτικά γεγονότα να περιπλέξουν την επίτευξη κερδών μέσω άμεσων επιπτώσεων (όπως φόροι ή αμοιβές) ή έμμεσων επιπτώσεων (όπως το κόστος ευκαιρίας που χάθηκε)

Τεχνολογικό Περιβάλλον:

Η τεχνολογία νοείται ως η συστηματική εφαρμογή της επιστημονικής ή άλλης οργανωμένης γνώσης σε πρακτικά καθήκοντα. Η τεχνολογία αλλάζει γρήγορα και συμβαδίζει με αυτήν. Οι επιχειρηματίες θα πρέπει να είναι πάντα σε εγρήγορση για να υιοθετήσουν την καινούρια τεχνολογία στην επιχείρησή τους.

Κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον:

Αφορά τη στάση των ανθρώπων απέναντι στην εργασία και τον πλούτο, το ρόλο της οικογένειας, το γάμο, τη θρησκεία και την εκπαίδευση (Tacheva, 2007). Το κοινωνικό περιβάλλον των επιχειρήσεων περιλαμβάνει κοινωνικούς παράγοντες όπως τα έθιμα, η παράδοση, οι αξίες, οι πεποιθήσεις, η φτώχεια, ο αλφαριθμητισμός, το ποσοστό προσδόκιμου ζωής κ.ά. (Ακρονίγορο, 2018). Η κοινωνική δομή και οι αξίες επίσης που ασπάζεται μια κοινωνία έχουν σημαντική επιρροή στη λειτουργία των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια των εορταστικών περιόδων παρατηρείται αύξηση της ζήτησης για νέα ρούχα, γλυκά, άνθη κ.λπ. Ένα άλλο παράδειγμα είναι το γεγονός ότι λόγω της μείωσης του αναλφαριθμητισμού, οι καταναλωτές συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο την ποιότητα των προϊόντων.

Επίσης, λόγω της αλλαγής στη σύνθεση της οικογένειας έχουν προκύψει περισσότερες πυρηνικές οικογένειες με ένα μόνο παιδί. Αυτό αυξάνει τη ζήτηση σε διαφορετικούς τύπους ειδών οικιακής χρήσης. Μπορεί να σημειωθεί ότι τα καταναλωτικά πρότυπα, το ντύσιμο και οι τρόποι διαβίωσης των ανθρώπων που ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνικές δομές και πολιτισμό ποικίλλουν σημαντικά. Αυτά αποτυπώνονται σε δραστηριότητες που επεκτείνονται συνεχίζονται και στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Οι κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές περιλαμβάνουν την υγεία, τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, την ηλικιακή κατανομή, τη σταδιοδρομία και τις διάφορες κοινωνικές δικλίδες ασφαλείας. Οι τάσεις στους κοινωνικούς παράγοντες επηρεάζουν την ζήτηση για τα προϊόντα μιας εταιρείας και τον τρόπο λειτουργίας της. Υπάρχουν πολλοί ισχυροί παράγοντες που εξασφαλίζουν μια επιτυχημένη επιχείρηση στη χώρα και στο εξωτερικό.

Επιπλέον, οι κοινωνικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν περιλαμβάνουν και την προστασία της υγείας και της ασφάλειας του γενικού πληθυσμού, την αποφυγή βλάβης του φυσικού περιβάλλοντος, την ανάπτυξη και την εφαρμογή δεοντολογικών προτύπων και πρακτικών, την τήρηση των πολιτιστικών και κοινωνικών κανόνων, την εξισορρόπηση του επιχειρηματικού συμφέροντος με τα συμφέροντα της κοινωνίας και το κατά πόσο αποτελεί μια προδραστική οντότητα. Τέλος, η κουλτούρα ενός λαού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό το είδος και το πρότυπο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα δραστηριοποιηθούν και θα αναπτυχθούν στην χώρα.

Φυσικό Περιβάλλον:

Ο βαθμός στον οποίο οι επιχειρήσεις εξαρτώνται από τη φύση και ποια είναι η σχέση μεταξύ των δύο αποτελεί αντικείμενο μελέτης. Η φύση περιλαμβάνει γεωγραφικούς και οικολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες (DiMatteo, 2017). Τέτοιοι παράγοντες είναι η διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων, οι καιρικές και κλιματικές συνθήκες, τοπογραφικά χαρακτηριστικά κ.λπ. Οι επιχειρήσεις μπορεί να είναι ευάλωτες σε μεγάλο βαθμό από το φυσικό περιβάλλον. Καθώς πολλές επιχειρήσεις εγκαθίστανται κοντά στην πηγή πρώτων υλών τους οι οποίες μπορεί είναι είτε ορυκτά είτε γεωργικά προϊόντα οποιαδήποτε μεταβολή στο περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει την διαθεσιμότητα αυτών. Τέλος, οι κυβερνητικές πολιτικές επηρεάζουν τις επιχειρήσεις στον τομέα αυτό καθώς είναι υπεύθυνες για την οικολογική ισορροπία, και τη προστασία του περιβάλλοντος (Shaikh, 2010)

Ηθικό και δημογραφικό περιβάλλον:

Περιλαμβάνει τους πελάτες, τις ηθικές αξίες, τους κανόνες και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας στην οποία λειτουργεί ο οργανισμός . Η διαδικασία ηθικής συμπεριφοράς είναι σημαντική επειδή καθορίζει το προϊόν, τις υπηρεσίες και το επίπεδο των προσωπικών επαφών που μπορεί να επιτρέψει μια εγκάρδια σχέση μεταξύ της διοίκησης, των εργαζομένων και των πελατών τους. Οι Worthington et al. (Worthington & Britton, 2009) διαπιστώνει ότι η συμπεριφορά και η αλληλεπίδραση είναι δύο έννοιες συνυφασμένες μεταξύ τους και είναι δύσκολο να διακρίνουμε τα άτομα από τη συμπεριφορά τους, καθώς και ότι η στάση των ατόμων διαφέρει στην εργασιακή συνήθεια, την ανάληψη κινδύνων, την εισαγωγή ή την αποδοχή προκλήσεων, την αξιολόγηση του επιπέδου εξουσίας, και τις υλικές αποδοχές. Επιπλέον, η εθνοτική καταγωγή θεωρείται έως ένα βαθμό υπεύθυνη για ορισμένα πρότυπα συμπεριφοράς που παρατηρούνται στη λειτουργία των επιχειρήσεων. Τέλος, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού έχουν άμεση σχέση με τη ζήτηση, όπως για παράδειγμα τα γεωργικά προϊόντα που αναμένεται να έχουν αυξημένη ζήτηση ως προϊόντα παιδικών τροφών σε μια χώρα με μεγάλα ποσοστά παιδικού πληθυσμού. Τέλος, η δημογραφική δομή, δηλαδή ο αριθμός και η πυκνότητα του πληθυσμού επηρεάζει την επιχειρηματικότητα σε μια περιοχή καθώς παρατηρείται ότι οι επιχειρηματικές δραστηριότητες τείνουν να ανθίζουν σε τέτοιες περιοχές

στηριζόμενες στην υψηλότερη συγκέντρωση βιομηχανιών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παρατηρείται αυξημένη εισροή ανθρώπων και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων εκεί. Στις περιοχές αυτές η επιχειρηματικότητα βρίσκει ευκολίες όσον αφορά την απόκτηση εργατικού δυναμικού για νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις στη χώρα. Από την άλλη πλευρά όμως, το μεγάλο εργατικό δυναμικό ή ο μεγάλος πληθυσμός κάνει τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων να είναι πολύ απαιτητική, καθώς θα υπάρχουν πάρα πολλοί πωλητές ή πάροχοι υπηρεσιών στην αγορά.

Νομικό περιβάλλον:

Σύμφωνα με τους Adeoye και Elegunde (Adeoye & Elegunde, 2012) το νομικό περιβάλλον αποτελείται από νόμους, των οποίων η βελτίωση οδηγεί σε μεγαλύτερα επίπεδα επενδύσεων στον ιδιωτικό τομέα, σε μεγαλύτερη δημιουργία πλούτου, σε δημιουργία θέσεων απασχόλησης και τελικά σε μεγαλύτερη μείωση της φτώχειας. Η ψήφιση κανονισμών για τις βιομηχανίες από μία κυβέρνηση, έχει σημαντική επίδραση και επιπτώσεις στις επιχειρήσεις. Επιπλέον οι ρυθμιστικές αρχές που δημιουργούνται από μία κυβέρνηση αποτρέπουν ορισμένες επιχειρηματικές πρακτικές οι οποίες θεωρούνται είτε βλαπτικές για το εμπόριο είτε αθέμιτες – παράνομες. Σύμφωνα με τους ανωτέρω, το νομικό περιβάλλον αποτελείται από τους κανονισμούς και τις διαδικασίες των νόμων μιας χώρας στους οποίους αναμένεται να συμμορφωθούν οι επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια των εργασιών τους. Αυτοί οι νόμοι μπορεί να διευκολύνουν την επιτυχή επιχειρηματική συμπεριφορά αλλά παράλληλα να αποτελέσουν μειονεκτήματα για την επιτυχή απόδοση (Akronigoro, 2018).

Οι εκθέσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας με τίτλο «Doing Business» έχουν γίνει ένα ζωτικό εργαλείο και ένα κριτήριο για τον καθορισμό των μεταρρυθμίσεων του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, παρέχοντας ποσοτικούς δείκτες σχετικά με τους κανονισμούς που επηρεάζουν διάφορους τομείς της επιχειρηματικής ζωής (Adepoju, 2017). Η έκθεση Doing Business δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 2003 και το 2017 έφτασε να καλύπτει 48 οικονομίες στην υποσαχάρια Αφρική, 32 στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, 25 στην Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό, 25 στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία, 20 στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, 8 στη Νότια Ασία και 32 οικονομίες υψηλού εισοδήματος του ΟΟΣΑ. Η έκθεση εξετάζει τις εγχώριες μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και διερευνά τους κανονισμούς που ενισχύουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και εκείνους που την περιορίζουν. Όπως αναφέρεται

στον αντίστοιχο ιστότοπο της Παγκόσμιας Τράπεζας, «ο πρωταρχικός στόχος της έκθεσης Doing Business παραμένει να παρέχει μια αντικειμενική βάση για την κατανόηση και τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο» (TheWorldBank, 2022)

Σε αυτή την εργασία, θα επιχειρηθεί να επαληθευθεί εάν οι παράγοντες ευκολίας επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελούν σημαντικό και θετικό κίνητρο για την οικονομική ανάπτυξη όσον αφορά ε την Ρωσική Ομοσπονδία χρησιμοποιώντας τα δεδομένα που δίνονται για αυτή από την Παγκόσμια Τράπεζα.

2.2 Οικονομική Ανάπτυξη

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει η διάκριση μεταξύ Οικονομικής Μεγέθυνσης και Οικονομικής Ανάπτυξης. Η πρώτη αποτελεί τη «σταθερή διαχρονική αύξηση του συνολικού προϊόντος μιας οικονομίας», ενώ η Οικονομική Ανάπτυξη συνιστά μια ευρύτερη έννοια, καθώς συνδέεται με τη δημιουργία ικανοτήτων και δυνατοτήτων (Sen, 1999). Σύμφωνα με τον παραπάνω συγγραφέα, η ανάπτυξη μπορεί να γίνει αντιληπτή ως «μια διεργασία επέκτασης/ διεύρυνσης των πραγματικών (δηλ των ουσιαστών) ελευθεριών που απολαμβάνουν οι άνθρωποι» Η έμφαση στις ανθρώπινες ελευθερίες έρχεται σε αντιπαράθεση με στενότερες αντιλήψεις της ανάπτυξης που την ταυτίζουν με την μεγέθυνση του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος, την αύξηση των ατομικών (ή οικογενειακών) εισοδημάτων, την εκβιομηχάνιση, την τεχνολογική πρόοδο, τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας. Κατά τον Sen όλα τα αυτά αποτελούν πολύ σημαντικά μέσα για την επέκταση των ελευθεριών που απολαμβάνουν τα μέλη μιας κοινωνίας. Επιπλέον υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη απαιτεί την απομάκρυνση μεγάλων πηγών ανελευθερίας όπως η φτώχεια, η τυραννία, η ύπαρξη λιγοστών οικονομικών ευκαιριών, η συστηματική κοινωνική στέρηση. Συμπληρωματικά, σύμφωνα με τους Κ. Βαΐτσο και Α. Μπαρτζώκα, (Βαΐτσος & Μπαρτζώκας, 2004), στον πυρήνα της, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη ανάγεται στη δημιουργία ικανοτήτων και στην πραγμάτωση δυνατοτήτων.

Ανάπτυξη συνήθως θεωρείται η αύξηση του κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) το οποίο είθισται να αποτελεί μέτρο του βιοτικού επιπέδου, δηλαδή του επιπέδου διαβίωσης. Λαμβάνοντας όμως υπόψιν τις παραπάνω μελέτες καθώς και την παρούσα τάση στις οικονομικές επιστήμες θα πρέπει να συμπεριλάβουμε ως δείκτες της ανάπτυξης και τη διεύρυνση των πολιτικών

και κοινωνικών δικαιωμάτων, τη βελτίωση των συνθηκών δημόσιας υγείας, τη πρόσβαση στην εκπαίδευση, τις υπηρεσίες υγείας, στις δημόσιες υποδομές, στα δημόσια αγαθά, και στην Κοινωνία της Πληροφορίας, τον προσδοκώμενος χρόνος ζωής, την ποιότητα ζωής, την ποιότητα των θεσμών, την προστασία του περιβάλλοντος, την κατανομή του εισοδήματος, την άμβλυνση ανισοτήτων, καθώς και την αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας στην αξιοποίηση των πόρων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται πως ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης του ΟΗΕ περιλαμβάνει το βιοτικό επίπεδο, το εκπαιδευτικό επίπεδο καθώς και το προσδόκιμο ζωής.

Σύμφωνα με τον κάτοχο βρ. Νόμπελ στην οικονομική επιστήμη Simon Kuznets το ΑΕΠ δεν ταυτίζεται με την ευημερία. Συγκεκριμένα, το 1934 είπε: «Η ευημερία ενός έθνους δύσκολα μπορεί να συναχθεί από μια μέτρηση του εθνικού εισοδήματος όπως ορίζεται από το ΑΕΠ» και «Το ΑΕΠ είναι χρήσιμο ως μια εκτίμηση της συνεισφοράς της οικονομικής δραστηριότητας στην ευημερία των κατοίκων της χώρας, τωρινής και μελλοντικής». Ως προς το ερώτημα εάν το ΑΕΠ μπορεί να αποτελέσει δείκτη «ευτυχίας» των πολιτών, παρατηρούμε ότι για χώρες με χαμηλό κατά κεφαλήν προϊόν, η αύξηση του βιοτικού επιπέδου όπως αυτή εκφράζεται από την αύξηση του ΑΕΠ συντελεί περισσότερο στη ευτυχία των κατοίκων της, ενώ η σχέση αυτή εξασθενεί για τις πλουσιότερες χώρες (Clark & Senik, 2011).

Πολλές είναι οι ακαδημαϊκές μελέτες και τα άρθρα που έχουν δημοσιευθεί περί της αναθεώρησης του τρόπου μέτρησης της ευημερίας ενός έθνους. Μία από τις μελέτες που διεξάγονται αυτή τη στιγμή είναι και της Η. Moore (Moore, 2021) η οποία μέσα από την εργασία της θα προσπαθήσει να επαναπροσδιορίσει τον δείκτη ευημερίας μέσα από πιο αντιπροσωπευτικούς δείκτες από το ΑΕΠ, όπως τα ασφαλή μέσα διαβίωσης, η πρόσβαση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες, τα καλής ποιότητας και πραγματικά προσιτά σπίτια και η αίσθηση ένταξης στην οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης.

Μετρώντας το βιοτικό επίπεδο από τη σκοπιά του εισοδήματος και της κατανάλωσης, ενδιαφέρει το μέσο κατά κεφαλήν προϊόν (το κατά κεφαλήν εισόδημα) αντί για το συνολικό προϊόν. Στην πραγματικότητα μας ενδιαφέρει η κατά κεφαλήν κατανάλωση ως μέτρο του βιοτικού επιπέδου. Επειδή όμως η σχέση κατανάλωσης προς προϊόν είναι περίπου παρόμοια σε διάφορες χώρες, η κατάταξη των χωρών είναι

περίπου η ίδια είτε χρησιμοποιήσουμε το κατά κεφαλήν προϊόν είτε την κατά κεφαλήν κατανάλωση.

Επειδή οι διάφορες χώρες χρησιμοποιούν διαφορετικά νομίσματα με διαφορετικές συναλλαγματικές ισοτιμίες, προκειμένου να συγκρίνουμε το κατά κεφαλήν ΑΕΠ χρησιμοποιούμε τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Για παράδειγμα, το κκ ΑΕΠ της Ινδίας σε rupees προκειμένου να συγκριθεί με το αμερικανικό κκ ΑΕΠ μετατρέπεται σε δολάρια. Στην μέθοδο αυτή, προκειμένου να είναι όχι απλώς μαθηματικά ορθή αλλά να ανταποκρίνεται και στην πραγματικότητα, εφαρμόζονται διορθωτικά εργαλεία. Οι λόγοι που κάνουν απαραίτητες αυτές τις διορθωτικές κινήσεις είναι η μεγάλη διακύμανση των ισοτιμιών που παρατηρείται συχνά καθώς και η εξάρτηση του επιπέδου διαβίωσης από τις τιμές βασικών αγαθών. Ως προς το τελευταίο, συνήθως παρατηρείται το φαινόμενο όσο χαμηλότερο να είναι το κατά κεφαλήν προϊόν μιας χώρας, τόσο χαμηλότερες να είναι οι τιμές των βασικών προϊόντων (πχ. τροφίμων) και βασικών υπηρεσιών.

Για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται ο όρος PPP (Purchasing Power Parities) αλλιώς Μονάδα Ισοδυνάμου Αγοραστικής Δυνάμεως.

Μετρώντας το βιοτικό επίπεδο από τη σκοπιά της παραγωγής, διακρίνουμε την παραγωγικότητα ως παραγωγή ανά εργαζόμενο και ως παραγωγή ανά εργατοώρα εφόσον γνωρίζουμε το σύνολο των ωρών που έχουν δαπανηθεί στην οικονομία.

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες του συνολικού προϊόντος διαφέρουν όσον αφορά την περίοδο μελέτης. Έτσι, μελετώντας βραχυχρονίως μπορούμε να εκφράσουμε το ΑΕΠ (GDP) με την ακόλουθη συνάρτηση (μακροοικονομική ταυτότητα):

$$GDP=C+I+G+(X-M) \text{ όπου:}$$

C: αγαθά και υπηρεσίες που αγοράζουν οι καταναλωτές

I: πάγιες επενδύσεις. Είναι οι Επενδύσεις του επιχειρηματικού τομέα (σε τεχνικό εξοπλισμό, παραγωγικές μονάδες κτλ.)+ επενδύσεις των ιδιωτών σε κατοικίες κ.λπ.

G: κρατικές δαπάνες σε αγαθά και υπηρεσίες. Δεν περιλαμβάνονται οι μεταβιβαστικές πληρωμές ούτε οι πληρωμές τόκων.

X-M: καθαρές εξαγωγές

Από την παραπάνω συνάρτηση παρατηρούμε ότι η ετήσια διακύμανση του προϊόντος μιας οικονομίας προσδιορίζεται πρωταρχικά από τις κινήσεις (αυξομειώσεις) της συνολικής ζήτησης. Οι αλλαγές στη ζήτηση (μεταξύ άλλων και εξαιτίας της αβεβαιότητας, της πτώσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, της μείωσης της επενδυτικής δραστηριότητας) μπορεί να οδηγήσουν σε μείωση της παραγωγής (ύφεση). Η αύξηση της συνολικής ζήτησης μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του παραγομένου προϊόντος (επέκταση της οικονομίας).

Από την άλλη μεριά, μεσοπρόθεσμα η οικονομία τείνει να επιστρέφει στο επίπεδο παραγωγής που προσδιορίζονται από τους παράγοντες της προσφοράς όπως το κεφαλαιακό απόθεμα, το τεχνολογικό επίπεδο καθώς και το μέγεθος του εργατικού δυναμικού.

Τέλος, μακροπρόθεσμα θα πρέπει να επισημάνουμε πως ούτε το κεφάλαιο, ούτε οι δεξιότητες και οι ικανότητες είναι δεδομένες. Το τεχνολογικό επίπεδο εξαρτάται από την ικανότητα της χώρας να καινοτομεί (εθνικό σύστημα παραγωγής και καινοτομίας) και να εισαγάγει νέες τεχνολογίες, από το επίπεδο των υποδομών της. Το μέγεθος του κεφαλαιακού αποθέματος εξαρτάται από την αποταμίευση και την ικανότητα προσέλκυσης χρηματοδότησης ενώ οι ικανότητες και οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού εξαρτώνται από το εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και το σύστημα κατάρτισης και της Δια Βίου Μάθησης. Τέλος, η αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία του παραγωγικού/ επιχειρηματικού τομέα εξαρτάται από την ποιότητα των θεσμών, τους κανόνες οργάνωσης του οικονομικού και κοινωνικού βίου και την ποιότητα διακυβέρνησης.

2.3 Επιχειρηματικό περιβάλλον και Οικ. Ανάπτυξη

Η ευκολία της επιχειρηματικής δραστηριότητας και οι επιπτώσεις της στην οικονομία των χωρών έχουν προσεγγισθεί από διαφορετικές οπτικές γωνίες και από διαφορετικούς ερευνητές. Πολλές μελέτες έχουν χρησιμοποιήσει εκτενώς την κατάταξη doing business (DBR) της Παγκόσμιας Τράπεζας και τα στοιχεία της στην ανάλυση.

Η μελέτη των Djankov et al. (Djankov, et al., 2006) παρατηρεί τη σχέση μεταξύ των κανονισμών που διέπουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών. Η μελέτη χρησιμοποιεί τα δεδομένα cross-section του δείκτη Doing Business του 2004 που δημιουργήθηκαν από την Παγκόσμια Τράπεζα για να

μετρήσουν τους επιχειρηματικούς κανονισμούς για 135 χώρες και τον μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ 1993 και 2002 ως εξαρτημένη μεταβλητή τους. Στα συμπεράσματά τους καταλήγουν πως η σχέση μεταξύ καλύτερων κανονισμών και υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης είναι σταθερά σημαντική. Επιπλέον, στα αποτελέσματά τους αναφέρεται πως οι επιπτώσεις των βελτιώσεων στις εγγραφές στο δημοτικό σχολείο, τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τις δημόσιες δαπάνες και τον πληθωρισμό είναι σημαντικά χαμηλότερες από την επίδραση των επιχειρηματικών κανονισμών στον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

Στη συνέχεια, ο Haidar (Haidar, 2012) εξετάζει αυστηρά τον αντίκτυπο των ρυθμιστικών μεταρρυθμίσεων των επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη. Σε αντίθεση με τους Djankov et al, οι οποίοι ανέπτυξαν έναν συγκεντρωτικό δείκτη επιχειρηματικών κανονισμών λαμβάνοντας τον απλό μέσο όρο της κατάταξης της χώρας (από 1 έως 135) σε καθένα από τα επτά θέματα της βάσης δεδομένων, ο Haidar διερευνά τη σχέση μεταξύ των ρυθμιστικών μεταρρυθμίσεων των επιχειρήσεων και της οικονομικής ανάπτυξης σε 172 χώρες σε μια πενταετή περίοδο από το 2006 έως το 2010. Η ανάλυση χρησιμοποιεί δεδομένα σχετικά με τις μικροοικονομικές μεταρρυθμίσεις που ελήφθησαν από διάφορες πηγές, όπως οι εκθέσεις Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι Δείκτες Παγκόσμιας Ανάπτυξης, το Polity IV και το Freedom House. Η εξαρτώμενη μεταβλητή είναι ο ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ η κύρια επεξηγηματική μεταβλητή¹ είναι ο συνολικός αριθμός μεταρρυθμίσεων σε κάθε χώρα κατά την καλυπτόμενη περίοδο. Ομοίως, χρησιμοποιεί εννέα μεταβλητές ελέγχου για την ανάλυσή του (πληθυσμός, οικονομική ελευθερία, πολιτική σταθερότητα, έλεγχος της διαφθοράς, άμεσες ξένες επενδύσεις, μέση ετήσια αύξηση του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου, εμπόριο, κρατικές δαπάνες). Ο Haidar (Haidar, 2012) πραγματοποίησε επίσης δέκα ξεχωριστές παλινδρομήσεις χρησιμοποιώντας ως κύρια επεξηγηματική μεταβλητή τον αριθμό των μεταρρυθμίσεων σε κάθε κατηγορία κανονιστικών μεταρρυθμίσεων. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν αρκετά ισχυρές ενδείξεις για σημαντικό και εύλογα

---

¹ Επεξηγηματική μεταβλητή είναι ένας παράγοντας που έχει ορισθεί-δημιουργηθεί σε ένα πείραμα από έναν ερευνητή. Χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της αλλαγής που προκαλείται στη μεταβλητή απόκρισης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο συγγραφέας κωδικοποίησε αυτές τις πληροφορίες ως εικονική μεταβλητή που ισούται με 1 εάν μία χώρα εφάρμοσε θετική μεταρρύθμιση κατά τη διάρκεια του έτους σε έναν δεδομένο δείκτη και 0 εάν δεν εφάρμοσε κάποια μεταρρύθμιση.

μεγάλο θετικό αντίκτυπο των ρυθμιστικών μεταρρυθμίσεων των επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη.

Συναφώς, η Aní (Aní, 2015) στοχεύει στην εξέταση της επίδρασης της ευκολίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικονομική ανάπτυξη σε επιλεγμένες οικονομίες της Ασίας κατά το έτος 2014. Η μελέτη κάλυψε 29 οικονομίες στην Ανατολική Ασία, τη Νοτιοανατολική Ασία και τη Νότια Ασία. Οι δείκτες ευκολίας επιχειρηματικής δραστηριότητας που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι δέκα δείκτες επιχειρηματικής δραστηριότητας (DBI) της Παγκόσμιας Τράπεζας, ενώ το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) χρησιμοποιείται ως δείκτης για την οικονομική ανάπτυξη. Για να διαπιστωθεί η επίδραση της ευκολίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικονομική ανάπτυξη, η μελέτη χρησιμοποιεί ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα δείχνουν μια συνολικά σημαντική επίδραση της ευκολίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, μόνο οι «οικοδομικές άδειες», η «λήψη πίστωσης», η «καταχώριση ακινήτων» και οι «διασυνοριακές συναλλαγές» είχαν στατιστικά σημαντικούς συντελεστές. Η ανάλυση του Aní αποκαλύπτει ότι η «αντιμετώπιση των οικοδομικών αδειών» και η λήψη πιστώσεων έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο ΑΕΠ, ενώ «καταχώριση ιδιοκτησίας» και «διασυνοριακές συναλλαγές» έχουν θετικά αποτελέσματα. Επιπλέον, η Aní (Aní, 2015) προσπάθησε να προσδιορίσει ποιοι δείκτες ευκολίας επιχειρηματικής δραστηριότητας επηρεάζουν περισσότερο το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Για το σκοπό αυτό, η μελέτη χρησιμοποιεί παλινδρόμηση προς τα πίσω. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι διασυνοριακές συναλλαγές έχουν τη μεγαλύτερη επίδραση στο ΑΕΠ μεταξύ των επιλεγμένων χωρών της Ασίας.

Στην ανασκόπησή της, η C. Manuel (Manuel, 2015), έκανε μελέτη συσχέτισης για τον αιτιώδη μηχανισμό μεταξύ της βελτίωσης του κλίματος των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης. Ανέλυσε 180 οικονομίες που διευκόλυναν την επιχειρηματική δραστηριότητα βελτιώνοντας τα ρυθμιστικά πλαίσια μεταξύ 2003 και 2012. Τα συνολικά ευρήματα της εξέτασης της αιτιώδους σχέσης μεταξύ της επενδυτικής κλιματικής μεταρρύθμισης και της ανάπτυξης χαρακτηρίζονται αδύναμα,

με την έλλειψη ενδογένειας² να καθιστά δύσκολη την επαλήθευση των αναγνωρίσιμων προτύπων στα ευρήματα σε όλες τις εκθέσεις (Manuel, 2015).

Από τα παραπάνω, συμπεραίνουμε πως υπάρχουν πολυάριθμες μελέτες οι οποίες δείχνουν ότι τα ευνοϊκά επιχειρηματικά περιβάλλοντα είναι ευεργετικά για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Προχωρώντας περαιτέρω, η παρούσα μελέτη θα ερευνήσει τον παραπάνω συσχετισμό στη Ρωσική Συνομοσπονδία χρησιμοποιώντας τον δείκτη ευκολίας επιχειρήσεων (Easy Doing Business – EDB) ως ανεξάρτητη μεταβλητή και την οικονομική ανάπτυξη, όπως αυτή εκφράζεται με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (GTP).

2.4 Επιχειρηματικό περιβάλλον και Οικ. Ανάπτυξη στη Ρωσία

Το 2006 ο Yakovlev ανέλυσε το επιχειρηματικό περιβάλλον στη Ρωσία. Απέδειξε ότι στις συνθήκες αδύναμου κράτους που επικρατούσαν, οι στρατηγικές «εξόδου» και «φωνής» κατά A. Hirschman οδηγούσαν είτε σε επέκταση της παραοικονομίας είτε σε καταστάσεις «ομηρίας» από το κράτος (Yakovlev, 2006). Τόσο η ιδιωτικοποίηση του κράτους όσο και η έλλειψη ιδιωτικοποίησής του οδηγούν σε δημοσιονομικές κρίσεις καθώς και σε δραστικούς κοινωνικούς και πολιτικούς κλυδωνισμούς, οδηγώντας σε εκκλήσεις για ισχυρή κρατική παρέμβαση από την ίδια την επιχειρηματική κοινότητα. Τόσο οι εταιρίες που ακολούθησαν μια στρατηγική στενής σχέσης με το κράτος προκειμένου να αποκομίσουν οφέλη από τη προτίμηση του τελευταίου σε αυτές, όσο και οι εταιρίες που ακολούθησαν μια στρατηγική διατήρησης απόστασης από το κράτος δηλαδή μια στρατηγική εξόδου, ανέπτυξαν την ανάγκη για ένα ισχυρότερο κράτος για αρκετά αντικειμενικούς λόγους. Οι πρώτες προκειμένου να προστατευθούν από κινδύνους κοινωνικών και πολιτικών κλυδωνισμών οι οποίοι θα επέφεραν ουσιαστική αναδιανομή της εξουσίας και της ιδιοκτησίας χάνοντας έτσι τα πλεονεκτήματα που τους επέφερε η προνομιακή τους σχέση με το κράτος. Οι δεύτερες, που βασίζονταν στο μοντέλο της «ελεύθερης επιχειρηματικότητας», χρειάζονταν εγγυήσεις ότι θα ακολουθούσαν οι γενικοί «κανόνες του παιχνιδιού» και ότι θα παρέχονταν «προστατευτικές υπηρεσίες».

---

² Το πρόβλημα της ενδογένειας εμφανίζεται όταν η ανεξάρτητη μεταβλητή (X) μπορεί να επηρεάζεται από την εξαρτημένη μεταβλητή (Y) ή και οι δύο μπορεί να επηρεάζονται από κοινού από ένα μη υπολογισμένο τρίτο παράγοντα.

Ως αποτέλεσμα, ο Yakovlev παρατηρεί ότι μέχρι το καλοκαίρι του 2004 το κράτος απέκτησε απόλυτη κυριαρχία στις επιχειρήσεις. Θεωρεί όμως ότι ακόμα και σε αυτή την κατάσταση, ο υψηλός βαθμός οικονομικού ανοίγματος και η ετερογένεια της δημόσιας διοίκησης εξακολουθούν να αφήνουν μια μεγάλη ποικιλία πιθανών στρατηγικών αλληλεπίδρασης με το κράτος, η αποτελεσματικότητα των οποίων θα εξαρτηθεί από το κατά πόσον οι ρωσικές επιχειρήσεις θα καταφέρουν να μετατοπιστούν από την παραδοσιακή ατομική άσκηση πίεσης ιδιωτικών συμφερόντων σε σκόπιμες συλλογικές δράσεις με στόχο τη δημιουργία συνθηκών για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στις βιομηχανίες, τους τομείς και τις περιφέρειές τους (Yakovlev, 2006).

Οι Skiter et al (Skiter, et al., 2015), βασιζόμενοι το 2015 στη μακροοικονομική ανάλυση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας ολοκλήρωσης στο επιχειρηματικό περιβάλλον της ρωσικής οικονομίας μοντελοποίησαν και έκαναν προβλέψεις με βάση τη θεωρία παιγνίων. Οι συγγραφείς προσομοίωσαν τις βέλτιστες παραμέτρους των μακροοικονομικών δεικτών για οικονομική ανάπτυξη στη Ρωσία υπό συνθήκες ενσωμάτωσης στην παγκόσμια οικονομία. Το αποτέλεσμα της μοντελοποίησης και των προβλέψεων έδειξε ότι είναι δυνατόν να επιτευχθούν υψηλά ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης της οικονομίας της Ρωσίας υπό συνθήκες ενσωμάτωσης στην παγκόσμια οικονομία. Αυτό απαιτεί σταθεροποίηση της μακροοικονομικής κατάστασης, τουλάχιστον μια μικρή μείωση του ποσοστού πληθωρισμού και του επιτοκίου των πιστώσεων και της προσέλκυσης επενδύσεων. Ο βασικός φορέας οικονομικής ανάπτυξης της ρωσικής οικονομίας εντός του μοντέλου ανάπτυξης είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η επέκταση των πωλήσεων στις αγορές λόγω της ενσωμάτωσης τους στην παγκόσμια οικονομία. Η εργασία τους καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι αναγκαία η μείωση του ρόλου της κυβέρνησης στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης της Ρωσίας και ο προσανατολισμός της στην αυτορρύθμιση της αγοράς της.

Οι Veselovsky et al (Veselovsky, et al., 2017) ανέλυσαν το επιχειρηματικό περιβάλλον για την περίοδο 2011-2016 το οποίο επιδεινώθηκε λόγω των αντιρωσικών κυρώσεων. Αποκαλύπτουν βασικά εμπόδια για την δραστηριοποίηση στην καινοτομία των εγχώριων επιχειρήσεων και καταλήγουν στο συμπέρασμα σχετικά με την ανάγκη της Ρωσίας να μεταβεί σε έναν νέο οικολογικό τρόπο και την ύπαρξη προϋποθέσεων της καινοτόμου ανάπτυξης της ρωσικής οικονομίας. Συμπερασματικά, λόγω της

αύξησης του παγκόσμιου ανταγωνισμού, του ρόλου των διαδικασιών καινοτομίας και της διαμόρφωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου ως κύριου παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης υποστηρίζουν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη μετάβασης από το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης που στηρίζεται στην εξαγωγή πρώτων υλών στο μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης που βασίζεται στην καινοτόμο ανάπτυξη, σε ένα νέο τεχνολογικός τρόπο λειτουργίας καθώς και στον «εξανθρωπισμό» της οικονομίας (Veselovsky, et al., 2017).

Ο Porfiriev, στην έκθεσή του το 2019, σημειώνει ότι υπάρχουν αποθέματα παραγωγικής ικανότητας, αύξησης της έντασης της χρήσης των εργατικών πόρων, χρηματοδότησης της έρευνας και ανάπτυξης, τεχνολογικών αναβαθμίσεων της παραγωγής, επιτάχυνση της δυναμικής και τη βελτίωση της ποιότητας της οικονομικής ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Δέχεται πως η έξοδος από μια φάση στασιμότητας της οικονομίας είναι δυσκολότερη από την έξοδο από μια οικονομική κρίση. Θεωρεί όμως πως Η Ρωσία είναι αρκετά ικανή να σπάσει την τάση στασιμότητας και να επιτύχει σταθερή οικονομική ανάπτυξη κατά περίπου 4% έως το 2024, γεγονός που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού (Porfiriev, 2020).

Οι Agandegyan et al, διαπιστώνουν στη μετα-covid εποχή πως λόγω της πανδημίας όλα τα προβλήματα και οι αναπτυξιακοί περιορισμοί που έχουν συσσωρευτεί στη ρωσική οικονομία την τελευταία δεκαετία έχουν επιδεινωθεί, παρατηρώντας και αυτοί πως η ρωσική οικονομία βρίσκεται σε κατάσταση στασιμότητας με τόσο εσωτερικές όσο και εξωτερικές αιτίες. Τονίζουν πως η σύγχρονη κρίση έφερε νέες απώλειες και δοκιμασίες, αλλά ταυτόχρονα δημιούργησε ένα «παράθυρο ευκαιρίας» όχι μόνο για ανάκαμψη, αλλά και για τη μετάβαση σε μια οικονομική ανάκαμψη καθώς και για τη λύση προβλημάτων που είχαν συσσωρευτεί την προηγούμενη δεκαετία μέσω μεταρρυθμίσεων στο επιχειρηματικό περιβάλλον της Ρωσίας (Agandegyan, et al., 2020).

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως το επιχειρηματικό περιβάλλον στη Ρωσία έχει διαχρονικά συγκεκριμένες παθογένειες οι οποίες εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη. Η ποσοτικοποίηση του συμπεράσματος των ανωτέρω συγγραφέων θα συγκεκριμενοποιηθεί από τα εξαγόμενα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία

3.1 Δεδομένα

Η έρευνα βασίζεται σε δεδομένα της περιόδου 2006-2020 για την οποία υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες για κάθε μία μεταβλητή. Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται για όλες τις μεταβλητές προέρχονται από τους Δείκτες Παγκόσμιας Ανάπτυξης (WDI) της Παγκόσμιας Τράπεζας, τις ετήσιες εκθέσεις *Doing Business* και τους Παγκόσμιους Δείκτες Διακυβέρνησης (WGI). Οι μεταβλητές και οι πηγές των δεδομένων τους που χρησιμοποιήθηκαν παρουσιάζονται στον Πίνακα Π1.

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή τη μελέτη ελήφθησαν από την ετήσια έκθεση *Doing Business* που εισήγαγε η Παγκόσμια Τράπεζα το 2003. Πρόκειται για μια έκθεση σχετικά με σημαντικές μεταρρυθμίσεις των επιχειρηματικών κανονισμών και την εφαρμογή των ρυθμιστικών διαδικασιών που εμπλέκονται στη σύσταση και τη λειτουργία μιας επιχείρησης σε κάθε μία οικονομία ξεχωριστά. Η έκθεση *Doing Business* παρουσιάζει δεδομένα σε δύο μορφές, την βαθμολογία απόστασης από το σύνορο (*Distance to Frontier – DTF*) και την κατάταξη στην ευκολία της επιχειρηματικής δραστηριότητας (*Easy Doing Business – EDB*). Η μελέτη αυτή χρησιμοποιεί την ευκολία της επιχειρηματικής δραστηριότητας και με τους δύο δείκτες (*EDB Rank -EDB Score*). Η βαθμολογία *DTF* παρέχεται από την Παγκόσμια Τράπεζα και αξιολογεί ολόκληρο το επίπεδο των κανονιστικών επιδόσεων με την πάροδο του χρόνου, δείχνοντας τις καλύτερες επιδόσεις που παρατηρήθηκαν σε κάθε έναν από τους δείκτες *Doing Business* σε όλες τις οικονομίες. Η βαθμολογία *DTF* μιας οικονομίας μετράται σε μια κλίμακα από το 0 έως το 100, όπου το 0 αντιπροσωπεύει τη χαμηλότερη απόδοση και το 100 αντιπροσωπεύει το σύνορο. Τα σύνορα αντιπροσωπεύουν τις υψηλότερες επιδόσεις σε καθέναν από τους δείκτες σε όλες τις οικονομίες. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα (*WorldBankGroup, 2014*), «η βελτίωση της απόστασης από τη βαθμολογία των συνόρων χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό των κορυφαίων βελτιωτικών, επειδή αυτό επιτρέπει την εστίαση στην απόλυτη βελτίωση σε αντίθεση με τη σχετική βελτίωση που δείχνει η αλλαγή στην κατάταξη που έχουν κάνει οι οικονομίες στο ρυθμιστικό τους περιβάλλον για τις επιχειρήσεις».

Από τους δέκα δείκτες που καλύπτουν διάφορες πτυχές του επιχειρηματικού κλίματος και παρέχονται από την ετήσια έκθεση *Doing Business* της Παγκόσμιας

Τράπεζας του 2020, η έρευνα αυτή θα εξετάσει μόνο τους οκτώ δείκτες που είναι διαθέσιμοι για ολόκληρη την δεκαπενταετή περίοδο από το 2006 έως το 2020. Συγκεκριμένα, οι δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι η «έναρξη μιας επιχείρησης» (Starting a Business - SB), «η αντιμετώπιση των οικοδομικών αδειών» (Dealing with Construction Permits - DCP), η «εγγραφή ακινήτων» (Registering Property - RP), η «λήψη πίστωσης» (Getting Credit - GC), η «προστασία των επενδυτών μειοψηφίας» (Protecting Minority Investors - PMI), η «πληρωμή φόρων» (Paying Taxes - PT), οι «διασυνοριακές συναλλαγές» (Trading Across Borders - TAB) και η «επιβολή συμβάσεων» (Enforcing Contracts - EC). Οι άλλοι δύο δείκτες που δεν χρησιμοποιούνται είναι η «ηλεκτρική ενέργεια» και η «επίλυση της αφερεγγυότητας». Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δείκτης "λήψη ηλεκτρικής ενέργειας" συμπεριλήφθηκε για πρώτη φορά στην έκθεση Doing Business το 2010. Λεπτομέρειες σχετικά με τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη από καθέναν από τους δείκτες *Doing Business* παρατίθενται στον Πίνακα Π2.

Επιπλέον, μελετήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές για το μοντέλο οι έξι διαστάσεις της διακυβέρνησης, όπως περιγράφονται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (Worldwide Governance Indicators - WGI) είναι ένα σύνολο δεδομένων που μετρά την ποιότητα της διακυβέρνησης με βάση διαφορετικές πηγές δεδομένων που παρέχονται από οργανισμούς τόσο σε βιομηχανικές όσο και σε αναπτυσσόμενες χώρες. Οι έξι σύνθετοι δείκτες είναι "φωνή και λογοδοσία" (Voice and Accountability - VA), «πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας/τρομοκρατίας» (Political Stability and Absence of Violence/terrorism - PV), «έλεγχος της διαφθοράς» (Control of Corruption - CC), «αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης» (Government Effectiveness - GE), «κράτος δικαίου» (Rule of Law - RL) και «ρυθμιστική ποιότητα» (Regulatory Quality - RQ) (Πίνακας Π5). Η χρηστή διακυβέρνηση είναι πιθανό να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης όσον αφορά τη διαμόρφωση και την εφαρμογή ορθών μεταρρυθμίσεων πολιτικής. Για παράδειγμα, η αύξηση του δείκτη «ρυθμιστικής ποιότητας» θα πρέπει να είναι συμπληρωματική προς την επιχειρηματική δραστηριότητα (Doing Business), διότι «αποτυπώνει τις αντιλήψεις για την ικανότητα της κυβέρνησης να διαμορφώνει και να εφαρμόζει υγιείς πολιτικές και κανονισμούς που επιτρέπουν και προωθούν την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα» (Kaufmann, et al., 2010, p. 4). Οι παραπάνω δείκτες μετρούνται με βάση την κατάταξη του εκατοστημορίου η οποία δείχνει την κατάταξη

της χώρας μεταξύ όλων των χωρών που καλύπτονται από τον συνολικό δείκτη. Μετράται σε μια κλίμακα από το 0 έως το 100, με το 0 να αντιστοιχεί στη χαμηλότερη κατάταξη και το 100 στην υψηλότερη κατάταξη³.

Όσον αφορά την εξαρτώμενη μεταβλητή, η μελέτη θα γίνει παράλληλα για δύο εξαρτημένες μεταβλητές. Στη πρώτη, θα χρησιμοποιηθεί το ΑΕΠ σε μονάδες Ισοδύναμης Αγοραστικής Δύναμης (ΜΙΑΔ) οι οποίες βασίζονται στο ποσό των χρημάτων που θα χρειαστεί κάποιος για να αγοράσει την ίδια ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε δύο διαφορετικές χώρες και το οποίο θα αποτυπώνεται ως GDP_{PPP}. Η χρήση του ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ σε αυτή την εργασία είναι βασική, προκειμένου να μπορούμε συνδέσουμε το ΑΕΠ με την ανάπτυξη και να το θεωρήσουμε ως έναν δείκτη αυτής. Στη δεύτερη θα χρησιμοποιηθεί ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (διαθέσιμος για την περίοδο 2006-2020), μετρούμενος ως ποσοστό το οποίο θα αποτυπώνεται ως GDP_P. Είναι ο ετήσιος ρυθμός ποσοστιαίας αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μετρούμενος σε σταθερά δολάρια ΗΠΑ του 2010. Τα δεδομένα για αυτή τη μεταβλητή λαμβάνονται από τους Δείκτες Παγκόσμιας Ανάπτυξης (WDI) της Παγκόσμιας Τράπεζας. Τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν παρουσιάζονται στον Πίνακα Π3.

Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον πίνακα με γαλάζιο φόντο αφορούν αποτελέσματα που παρήχθησαν σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε έως το 2015 - 17, ενώ με ροζ φόντο αυτά που παρήχθησαν με την νεότερη μεθοδολογία μετά το 2015 – 17, όπως φαίνεται και στο υπόδειγμα του πίνακα. Επιπλέον, οι δείκτες για τα έτη 2004 – 2013 αφορούν συγκεκριμένα την πρωτεύουσα (Μόσχα), ενώ οι υπόλοιποι δείκτες χαρακτηρίζονται από την Παγκόσμια τράπεζα ως δείκτες της «Ρωσικής Ομοσπονδίας» εκδίδοντας παράλληλα και δείκτες για τις δυο μεγαλύτερες πόλεις της, τη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη. Στην εργασία αυτή, στην περίπτωση των ετών όπου εκδόθηκαν περισσότεροι του ενός δείκτες, χρησιμοποιήθηκαν οι δείκτες της «Ρωσικής Ομοσπονδίας».

Στις περιπτώσεις ετών που υπήρχαν δείκτες και με τις δύο μεθοδολογίες κρατήθηκαν τα δεδομένα που υπολογίστηκαν με τη νεότερη μεθοδολογία. Οι περιπτώσεις αυτές αφορούσαν τους δείκτες «Dealing with Construction 2015»,

---

³ Ο τρόπος κατασκευής των δεικτών διακυβέρνησης αναλύεται λεπτομερώς από τους Kaufmann et al (Kaufmann, et al., 2008)

«Getting Credit 2014», «Protecting Minority Investors 2014», «Paying Taxes 2016» και «Trading Across Borders 2015».

Τα scores Registering Property, Protecting Minority Investors, Paying Taxes, Trading Across Borders και Enforcing Contracts στρογγυλοποιήθηκαν σε επίπεδο δύο δεκαδικών ψηφίων προτού εισαχθούν στο πρόγραμμα στατιστικής για επεξεργασία.

Σημειώνεται πως στις 16 Σεπτεμβρίου 2021, Η Παγκόσμια Τράπεζα ανακοίνωσε την παύση της έκδοσης των αναφορών Doing Business (DB) λόγω ανωμαλιών που αναφέρθηκαν στην λειτουργία του Οργανισμού και ειδικότερα για τις εκδόσεις DB2018 και BD2020 (TheWorldBank, 2021). Οι δείκτες, κατόπιν επανελέγχου και αναθεώρησης δημοσιεύθηκαν στο επίσημο site της Τράπεζας και τα δεδομένα αυτά είναι εκείνα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία. Οι αλλαγές που επηρέασαν τους δείκτες αφορούσαν τους υποδείκτες των κύριων πυλώνων (δεικτών) του δείκτη DB οι οποίοι όσον αφορά τη Ρωσική Ομοσπονδία και την παρούσα εργασία και παρουσιάζονται στον Πίνακα Π4. Κατά τη συγγραφή της παρούσας, η Παγκόσμια Τράπεζα αναφέρει πως βρίσκεται στη διαδικασία αντικατάστασης του δείκτη DB με έναν νέο, υποσχόμενη μια νέα προσέγγιση. Προσπάθειες από άλλους φορείς⁴ στην κατεύθυνση ποσοτικοποίησης της ανάπτυξης με δείκτες και πυλώνες, δεν κρίνονται συμβατοί ως προς τους δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας και συνεπώς δεν μπορούν να συμμετέχουν με τα στοιχεία τους για το έτος 2021 στην παρούσα εργασία.

3.2 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και κατόπιν έγινε γραμμική συσχέτιση κατά Pearson και παλινδρόμηση καθώς και μονοτονική συσχέτιση κατά Spearman. Η περιγραφική στατιστική χρησιμοποιήθηκε για να παρουσιασθούν τα στοιχεία σε πίνακες και γραφήματα ώστε να υπάρχει μια πρώτη οπτική εκτίμηση των δεδομένων. Στη συνέχεια, έγινε γραμμική συσχέτιση και παλινδρόμηση μεταξύ των δεικτών Distance To Frontier (DTF) και Easy Doing Business Rank (EDB Rank) πρώτα με τον

---

⁴ Ένας φορέας είναι το Legatum Institute (<https://www.prosperity.com/>) το οποίο εκδίδει την ετήσια έκθεση The Legatum Prosperity Index. Ο φορέας αυτός οποίος προσεγγίζει την ανάπτυξη μιας χώρας ως ευημερία των πολιτών χρησιμοποιώντας δείκτες που καλύπτουν εν μέρει τους δείκτες της ΠΤ, αλλά διαφέρουν πολύ ως προς τους υποδείκτες από τους οποίους διαμορφώνονται.

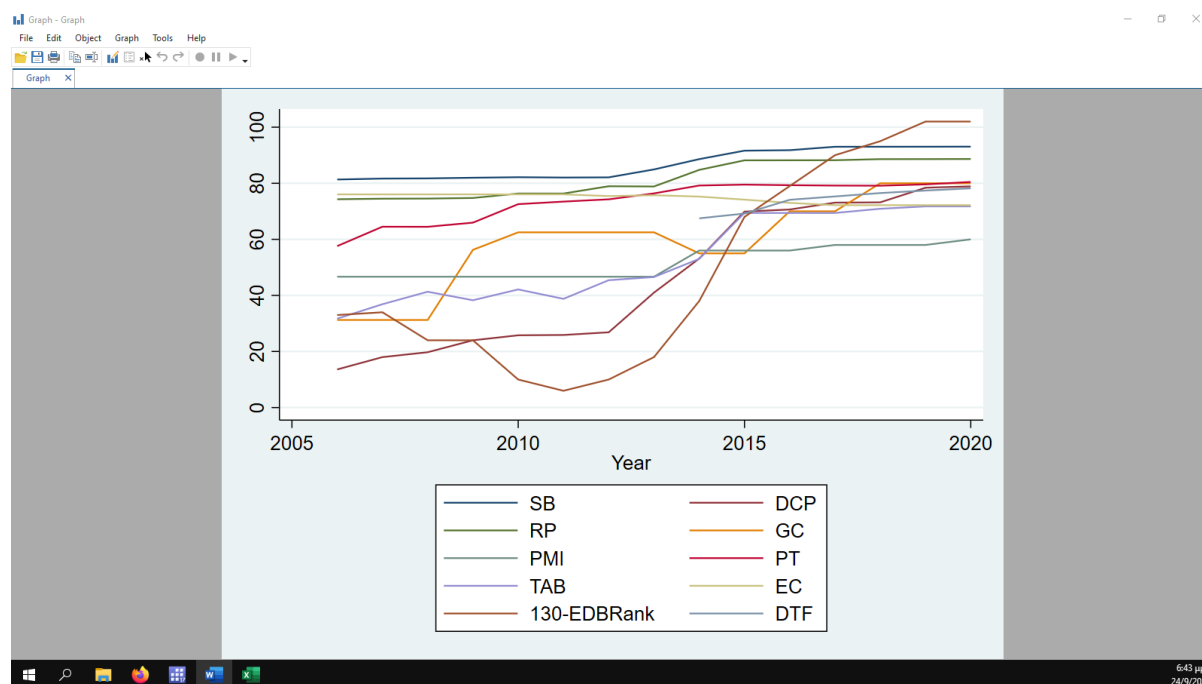
δείκτη GDP_{ppp} και κατόπιν με τον GDP_r. Κατόπιν εξετάσθηκε η μη γραμμική συσχέτιση των παραπάνω, χρησιμοποιώντας τη συσχέτιση Spearman. Τέλος, εξετάσθηκε η γραμμική συσχέτιση συγκεκριμένων δεικτών DB καθώς και συγκεκριμένων δεικτών του WGI τόσο με τον δείκτη GDP_{ppp} όσο και με τον GDP_r.

Για την στατιστική επεξεργασία των δεδομένων και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα STATA/BE 17.0 για Windows (64-bit x86-64) (rev. 04 Oct 22). Το επίπεδο σημαντικότητας για όλες τις αναλύσεις τέθηκε στο $\alpha=0.05$. Η εντολή συσχέτισης που χρησιμοποιήθηκε ήταν η `pwcorr` αντί για την `correlate`. Η βασική τους διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι η δεύτερη κάνει *casewise deletion*, δηλαδή προκειμένου να εκτελέσει τη συσχέτιση διαγράφει πρώτα τις εγγραφές που δεν έχουν συμπληρωμένες όλες τις μεταβλητές, ενώ η πρώτη κάνει *pairwise deletion*, διαγράφει δηλαδή μόνο τα ζευγάρια συσχέτισης στα οποία λείπει μία τουλάχιστον από τις δύο τιμές. Καθώς όμως δεν υπήρξε θέμα έλλειψης μεταβλητών ώστε να πρέπει να γίνει επιλογή της εντολής με βάση τη παραπάνω λειτουργία, επιλέχθηκε η `pwcorr` καθώς μπορεί να παραμετροποιηθεί καλύτερα δίνοντας ταυτόχρονα πλήθος χρήσιμων αποτελεσμάτων. Ταυτόχρονα όμως προτιμήθηκε η όχι πιο σύνθετη μορφή της, προκειμένου ο αναγνώστης να μπορεί να εστιάσει καλύτερα κάθε φορά στα στοιχεία που αναλύονται, παρακολουθώντας βήμα προς βήμα το σκεπτικό του συγγραφέα και την ανάλυση των δεδομένων.

Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα

4.1 Περιγραφική στατιστική

Το Γράφημα 1 παρουσιάζει τη βαθμολογία (scores) της Ρωσικής Ομοσπονδίας σε επιμέρους κλάδους του δείκτη EDB για τα έτη 2006-2020 καθώς και το ίδιο τον δείκτη EDB σε κατάταξη (EDBrank) και σε απόσταση από τον στόχο (Distance to Frontier score - DTF). Για σκοπούς οπτικής σύγκρισής τους σε σχέση με την θέση της στην κατάταξη των χωρών σύμφωνα με τον δείκτη EDB, η θέση της (EDBrank) απεικονίστηκε ανεστραμμένη και μετατοπισμένη κατά +130 μονάδες. Συνεπώς, η γραφική παράστασή EDBrank όπως οπτικοποιείται στον πίνακα 4, «ανεβαίνει» όσο «καλυτερεύει» η θέση της.

Γράφημα 1. Οπτική σύγκριση δεικτών EDB, EDB score και 130-EDB Rank

Παρατηρούμε πως ενώ τα επιμέρους scores των υποδεικτών EDB έχουν μια σχετική ανοδική πορεία (βελτίωση), ο δείκτης EDBrank ακολουθεί αρχικά μια καθοδική πορεία (προς το χειρότερο) και στη συνέχεια μια εντυπωσιακή άνοδο (βελτίωση). Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2009 συμπίπτει χρονικά με την καθοδική πορεία του δείκτη EDB, ενώ οι υπόλοιποι δείκτες δεν φαίνεται να επηρεάζονται. Η κρίση στις σχέσεις Ουκρανίας – Ρωσίας λόγω της προσάρτησης της Κριμαίας το 2014 και των κυρώσεων που ακολούθησαν καθώς και η επέμβαση του 2019 δεν φαίνεται να

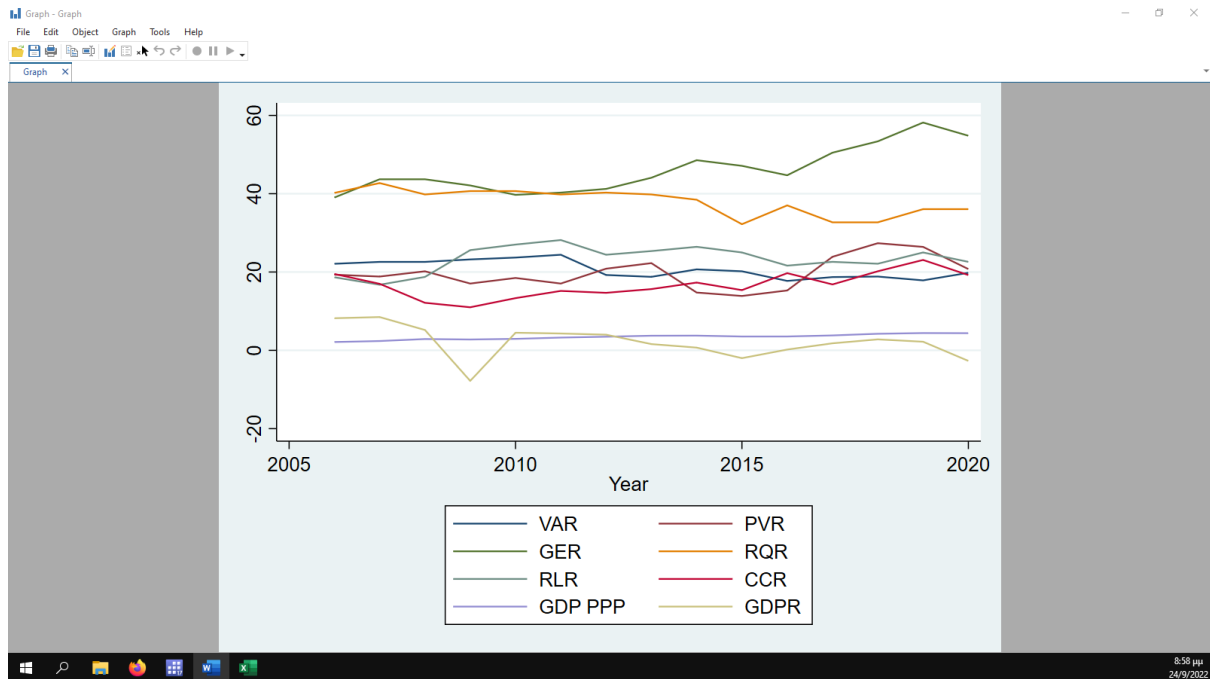
επηρέασαν αρνητικά τους δείκτες. Από το 2014 που έχουμε και τον δείκτη DTF βλέπουμε και αυτόν να ακολουθεί πιο πιστά τους υποδείκτες EDB.

Αντίστοιχες παρατηρήσεις κάνουμε και στο Γράφημα 2 όπου αποτυπώνεται η θέση της Ρωσικής Ομοσπονδίας στον δείκτη EDB όπως προηγουμένως σε Rank και σε DTF, αυτή τη φορά όμως σε σχέση με το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDPppp), του βαθμού αύξησης του ΑΕΠ (GDPr). Συνολικά, από τα δύο γραφήματα μπορούμε να συμπεράνουμε πως οι υποδείκτες EDB μεταβάλλονται κατά παρόμοιο τρόπο με το ΑΕΠ, μετρούμενο με τις παραπάνω μεθόδους.

Γράφημα 2. Οπτική Σύγκριση DTF, 130-EDB Rank, GDPppp και GDPr

Τέλος, στο Γράφημα 3, όπου απεικονίζονται οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (Worldwide Governance Indicators - WGI) σε σχέση με το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDPppp) και το βαθμό αύξησης του ΑΕΠ (GDPr) παρατηρούμε μια φαινομενικά καλύτερη συσχέτιση μεταξύ τους.

Γράφημα 3. Οπτική σύγκριση δεικτών του Worldwide Governance Indicators

4.2 Συσχέτιση με τον συντελεστή Pearson

Αρχικά εξετάστηκε εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του δείκτη EDBrank, του δείκτη DTF, του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε εκατοντάδες ΜΙΑΔ (GDPppp) και του ποσοστού % μεταβολής ΑΕΠ (GDPg), (Πίνακας 1). Έγινε έλεγχος με τον συντελεστή **Pearson**, με τα ακόλουθα αποτελέσματα:

```

. pwcorr edbrank dtf gdp PPP gdpr

```

	edbrank	dtf	gdp PPP	gdpr
edbrank	1.0000			
dtf	-0.9607	1.0000		
gdp PPP	-0.6798	0.7497	1.0000	
gdpr	0.2910	0.2010	-0.4080	1.0000

Πίνακας 1. Συσχέτιση Pearson EDBrank, DTF, GDPppp και GDPg

Παρατηρείται υψηλός βαθμός συσχέτισης (πάνω από 95%) μεταξύ των δεικτών EDBrank και DTF το οποίο είναι αναμενόμενο καθώς περιγράφουν εξ ορισμού το ίδιο φαινόμενο με διαφορετική όμως προσέγγιση. Η συσχέτιση μεταξύ των δεικτών επιχειρηματικότητας (EDBank και DTF) με τους δείκτες που αντιπροσωπεύουν την ανάπτυξη στην παρούσα εργασία κρίνεται ως μέτρια. Η σχέση DTF με GDPppp είναι

αξιοπρόσεκτη, καθώς με βαθμό 0,7497 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί έως και σχετικά ισχυρή. Υπολείπεται όμως αρκετά από το να μπορούμε να εξαγάμε συμπέρασμα άμεσης εξάρτησης του GDPppp από τον δείκτη DTF. Τέλος, η συσχέτιση μεταξύ GDPr και των δεικτών EDB θεωρείται εξαιρετικά ασθενής.

Στη συνέχεια, για τη σχέση μεταξύ EDBrank και DTF με GDPppp εξετάστηκε η υπόθεση $H_0: \rho=0$ (null hypothesis) όπου ρ ο βαθμός συσχέτισης, σε σχέση με την εναλλακτική υπόθεση $H_A: \rho \neq 0$, εξετάζοντας δηλαδή την υπόθεση ότι δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση σε αντιπαράθεση με την υπόθεση ότι υπάρχει γραμμική συσχέτιση. Ο έλεγχος έγινε για τα ζεύγη DTF – GDPppp και EDBrank – GDPppp με επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0.05$ (Πίνακες 2, 3).

```
. pwcorr edbrank gdpppp , sig
```

	edbrank	gdpppp
edbrank	1.0000	
gdpppp	-0.6798	1.0000
	0.0053	

Πίνακας 2. Βαθμός συσχέτισης EDBrank - GDPppp

```
. pwcorr dtf gdpppp , sig
```

	dtf	gdpppp
dtf	1.0000	
gdpppp	0.7497	1.0000
	0.0523	

Πίνακας 3. Βαθμός συσχέτισης DTF - GDPppp

Παρατηρούμε ότι η πρώτη σχέση μας δίνει συντελεστή συσχέτισης (correlation coefficient) = -0.6798 με $p=0.0053$ ενώ η δεύτερη με συντελεστή συσχέτισης = 0.7497 με $p=0.0523$. Συνεπώς η συσχέτιση EDBrank – GDPppp ως προς την υπόθεση H_0 είναι αρνητική συσχέτιση, στατιστικά σημαντική ($p<0.05$) και η συσχέτιση DTF – GDPppp ως προς την υπόθεση H_0 είναι θετική συσχέτιση, στατιστικά μη σημαντική ($p>0.05$).

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως υπάρχει μέτρια αλλά στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των δεικτών EDBrank-GDPrrr και υψηλή αλλά μη στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των δεικτών DTF και GDPrrr.

Αντίστοιχα, για τη σχέση μεταξύ EDBrank και DTF με GDPrrr προκύπτουν οι Πίνακες 4 και 5 όπου εκτός από τη μικρή συσχέτιση των μεταβλητών προκύπτει ότι είναι στατιστικά μη σημαντικές στο $\alpha=0.05$, με $p=0,2927$ και 0.6656 αντίστοιχα.

```
. pwcorr edbrank gdpr, sig
```

	edbrank	gdpr
edbrank	1.0000	
gdpr	0.2910 0.2927	1.0000

Πίνακας 4. Βαθμός συσχέτισης EDBrank - GDPrr

```
. pwcorr dtf gdpr, sig
```

	dtf	gdpr
dtf	1.0000	
gdpr	0.2010 0.6656	1.0000

Πίνακας 5. Βαθμός συσχέτισης DTF - GDPrr

4.3 Παλινδρόμηση

Τέλος, δοκιμάστηκε η παλινδρόμηση στα παραπάνω ζεύγη μεταβλητών. Αρχικά ελέγχθηκαν ως ακολούθως:

- α. Εξαρτ. Μεταβλητή: GDPrrr και Ανεξ. Μεταβλητή: dtf
- β. Εξαρτ. Μεταβλητή: GDPrrr και Ανεξ. Μεταβλητή: edbrank.

Τα αποτελέσματα ANOVA φαίνονται στους παρακάτω Πίνακες 6 και 7 αντίστοιχα.

```
. regress gdp PPP dtf
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	7
Model	.491803612	1	.491803612	F(1, 5)	=	6.42
Residual	.383282147	5	.076656429	Prob > F	=	0.0523
Total	.875085758	6	.145847626	R-squared	=	0.5620
				Adj R-squared	=	0.4744
				Root MSE	=	.27687

gdp PPP	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
dtf	.0692904	.0273559	2.53	0.052	-.0010303	.1396111
_cons	-1.178042	2.027823	-0.58	0.586	-6.390726	4.034643

Πίνακας 6. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $GDP_{PPP}=f(DTF)$

```
. regress gdp PPP edbrank
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	3.08862688	1	3.08862688	F(1, 13)	=	11.17
Residual	3.59454565	13	.276503511	Prob > F	=	0.0053
Total	6.68317253	14	.477369467	R-squared	=	0.4621
				Adj R-squared	=	0.4208
				Root MSE	=	.52584

gdp PPP	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
edbrank	-.0129632	.0038787	-3.34	0.005	-.0213425	-.0045839
_cons	4.467083	.3427274	13.03	0.000	3.726666	5.207501

Πίνακας 7. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $GDP_{PPP}=f(EDBrank)$

Όσον αφορά την (α) παλινδρόμηση, το γραμμικό μοντέλο που προκύπτει είναι:

$$GDP_{PPP}(dtf) = -1.178042 + 0.0692904 * dtf$$

Επειδή όμως οι συντελεστές έχουν $P=0.052$ και 0.586 αντίστοιχα, η πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση δεν θεωρείται μικρή για το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0.005$ και επομένως το αποτέλεσμα δεν θεωρείται στατιστικά σημαντικό. Επιπλέον, το περιθώριο σφάλματος (Standard error) είναι και αυτό πολύ υψηλό.

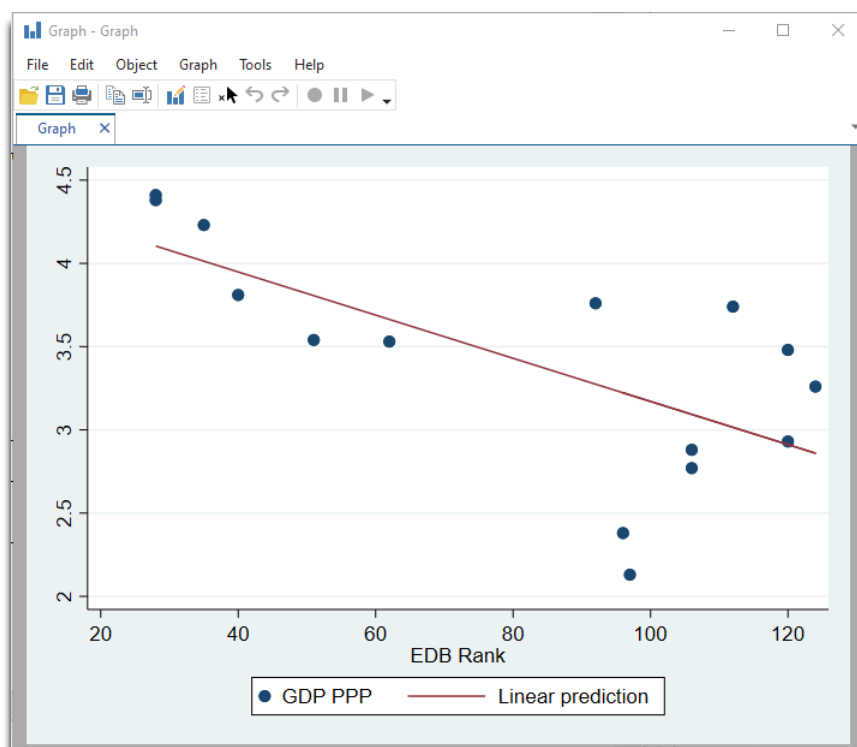
Όσον αφορά την (β) παλινδρόμηση, το γραμμικό μοντέλο που προκύπτει είναι:

$$\text{GDPppp}(\text{edbrank}) = -0.129632 + 4.467083 \cdot \text{edbrank}$$

Επειδή οι συντελεστές έχουν $P=0.005$ και $P<0.000$ αντίστοιχα, η πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση θεωρείται πολύ μικρή για το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0.05$ και επιπλέον το περιθώριο σφάλματος είναι πολύ μικρό σε σχέση με τους συντελεστές, συμπεραίνουμε πως το αποτέλεσμα θεωρείται στατιστικά σημαντικό.

Τέλος, από τους παραπάνω πίνακες παρατηρούμε πως στο ζεύγος GDPppp-DTF, το 56,2% ($R^2=0.5620$) της διακύμανσης του GDPppp μπορεί να οφείλεται στη διακύμανση του EDBrank. Αντίστοιχα, παρατηρούμε πως στο ζεύγος GDPppp-EDBrank, το 46,21% ($R^2=0.4621$) της διακύμανσης του GDPppp μπορεί να οφείλεται στη διακύμανση του EDBrank.

Το γραμμικό μοντέλο που προκρίνεται από τα (α) και (β) είναι το (β), το οποίο αποτυπώνεται στο ακόλουθο Γράφημα 4:

Γράφημα 4. Γραμμικό μοντέλο παλινδρόμησης GDPppp - EDBrank

Κατόπιν ελέγχθηκαν ως ακολούθως:

γ. Εξαρτ. Μεταβλητή: dtf και Ανεξ. Μεταβλητή: GDPppp

δ. Εξαρτ. Μεταβλητή: edbrank και Ανεξ. Μεταβλητή: GDPppp

Τα αποτελέσματα ANOVA φαίνονται στους παρακάτω Πίνακες 8 και 9 αντίστοιχα.

```
. regress dtf gdp PPP
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	7
Model	57.5687147	1	57.5687147	F(1, 5)	=	6.42
Residual	44.8655928	5	8.97311856	Prob > F	=	0.0523
				R-squared	=	0.5620
				Adj R-squared	=	0.4744
Total	102.434308	6	17.0723846	Root MSE	=	2.9955

dtf	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
gdp PPP	8.11088	3.202185	2.53	0.052	-.1205985	16.34236
_cons	41.97901	12.70376	3.30	0.021	9.322961	74.63506

Πίνακας 8. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $DTF=f(GDPppp)$

```
. regress edbrank gdp PPP
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	8494.19018	1	8494.19018	F(1, 13)	=	11.17
Residual	9885.54315	13	760.426396	Prob > F	=	0.0053
				R-squared	=	0.4621
				Adj R-squared	=	0.4208
Total	18379.7333	14	1312.8381	Root MSE	=	27.576

edbrank	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
gdp PPP	-35.65083	10.66688	-3.34	0.005	-58.69522	-12.60645
_cons	202.8928	37.12019	5.47	0.000	122.6995	283.0861

Πίνακας 9. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA της σχέσης $EDBrank=f(GDPppp)$

Όσον αφορά την (γ) παλινδρόμηση, το γραμμικό μοντέλο που προκύπτει είναι:

$$dtf (GDPppp) = 8.11088 + 41.97901 * GDPppp$$

Οι συντελεστές έχουν $P=0.052$ και 0.021 αντίστοιχα, οπότε η πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση δεν μπορεί να θεωρηθεί πολύ μικρή για το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0.05$. Επίσης, το περιθώριο σφάλματος είναι συγκρίσιμου μεγέθους με τους συντελεστές. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως το αποτέλεσμα θεωρείται στατιστικά μη σημαντικό.

Όσον αφορά την (δ) παλινδρόμηση, το γραμμικό μοντέλο που προκύπτει είναι:

$$\text{edbrank}(\text{GDPppp}) = -36.65083 + 202.8928 * \text{GDPppp}$$

Επειδή οι συντελεστές έχουν $P=0.005$ και $P<0.000$ αντίστοιχα, η πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση θεωρείται πολύ μικρή για το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0.05$ αλλά το περιθώριο σφάλματος (ειδικά για τον συντελεστή της μεταβλητής GDPppp) είναι συγκρίσιμο σε μέγεθος με τους συντελεστές. Από τα παραπάνω, συμπεραίνουμε πως το αποτέλεσμα θεωρείται στατιστικά μη σημαντικό.

Τέλος, από τους παραπάνω πίνακες παρατηρούμε πως στο ζεύγος $\text{dtf} - \text{GDPppp}$, το 56,2% ($R^2=0.5620$) της διακύμανσης του dtf μπορεί να οφείλεται στη διακύμανση του GDPppp . Αντίστοιχα, παρατηρούμε στο ζεύγος $\text{edbrank} - \text{GDPppp}$, το 46,21% ($R^2=0.4621$) της διακύμανσης του edbrank μπορεί να οφείλεται στη διακύμανση του GDPppp .

4.4 Συσχέτιση με τον συντελεστή Spearman

Αφού εξετάστηκε η ύπαρξη ή μη γραμμικής συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών με τον συντελεστή Pearson, κατόπιν εξετάστηκε η ύπαρξη κάποιας μονοτονικής σχέσης μεταξύ τους χρησιμοποιώντας την κατάταξη βαθμού συσχέτισης κατά Spearman. Αυτή τη φορά, η υπόθεσή μας είναι ότι δεν υπάρχει μονοτονικός συσχετισμός $H_0: \rho_s=0$ ενώ η εναλλακτική υπόθεση $H_A: \rho_s \neq 0$ είναι ότι υπάρχει. Τα αποτελέσματα φαίνονται στους πίνακες 10 και 11.


```

. spearman dtf gdpr

Number of obs =      7
Spearman's rho =    0.1071

Test of H0: dtf and gdpr are independent
Prob > |t| =    0.8192

. spearman edbrank gdpr

Number of obs =     15
Spearman's rho =    0.3939

Test of H0: edbrank and gdpr are independent
Prob > |t| =    0.1463

.

```

Πίνακας 10. Συσχέτιση Spearman DTF-GDP_r και EDBrank-GDP_r

```

. spearman dtf gdpppp

Number of obs =      7
Spearman's rho =    0.8571

Test of H0: dtf and gdpppp are independent
Prob > |t| =    0.0137

. spearman edbrank gdpppp

Number of obs =     15
Spearman's rho =   -0.6768

Test of H0: edbrank and gdpppp are independent
Prob > |t| =    0.0056

.

```

Πίνακας 11. Συσχέτιση Spearman DTF-GDP_r και EDBrank-GDP_r

Στον Πίνακα 10 παρατηρούμε ότι για το ζεύγος δεικτών DTF – GDP_r έχουμε $r_s = 0.1071$ και πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση H_0 : 0.8192, ενώ για το ζεύγος EDBrank – GDP_r έχουμε $r_s = 0.3939$ και πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση H_0 : 0.1463, μεγαλύτερες από το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0.05$.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως υπάρχει πολύ μικρή μονοτονική συσχέτιση μεταξύ των δεικτών που εξετάσαμε ανά ζεύγη και ταυτόχρονα μεγάλη πιθανότητα για τη μηδενική υπόθεση.

Στον Πίνακα 11 παρατηρούμε ότι για το ζεύγος δεικτών DTF – GDPppp έχουμε $r_s = -0.8571$ και πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση H_0 : 0.0137, ενώ για το ζεύγος EDBrank – GDPppp έχουμε $r_s = -0.6768$ και πιθανότητα για την μηδενική υπόθεση H_0 : 0.0056, μικρότερες από το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0.05$.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως υπάρχει μονοτονική συσχέτιση μεταξύ των δεικτών που εξετάσαμε ανά ζεύγη, με το μοντέλο DTF-GDPppp να εμφανίζει μεγαλύτερη συσχέτιση σε σχέση με το μοντέλο EDBrank-GDPppp.

4.5 Συσχέτιση με τον συντελεστή Pearson για όλες τις μεταβλητές EDB και WGI

Τέλος, εξετάστηκε η συσχέτιση με τον συντελεστή Pearson των επί μέρους δεικτών EDB με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και το βαθμό αύξησης του ΑΕΠ (GDP_r) καθώς και των δεικτών του WGI με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και % μεταβολής του ΑΕΠ. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους Πίνακες 12,13,14,15 και 16,17,18,19 αντίστοιχα.

```
. pwcorr gdp PPP sb dcp rp gc pmi pt tab ec
```

	gdp PPP	sb	dcp	rp	gc	pmi	pt	tab	ec
gdp PPP	1.0000								
sb	0.8278	1.0000							
dcp	0.8705	0.9931	1.0000						
rp	0.8508	0.9854	0.9870	1.0000					
gc	0.8744	0.7175	0.7727	0.7441	1.0000				
pmi	0.7929	0.9766	0.9608	0.9642	0.6646	1.0000			
pt	0.9127	0.8146	0.8625	0.8674	0.8462	0.7659	1.0000		
tab	0.8494	0.9810	0.9871	0.9819	0.7516	0.9447	0.8460	1.0000	
ec	-0.7990	-0.9456	-0.9367	-0.9218	-0.7546	-0.9253	-0.7162		1.0000
		tab	ec						
tab		1.0000							
ec		-0.9454	1.0000						

Πίνακας 12. Συσχέτιση Pearson GDPppp, SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC.

```
. regress gdprrp sb dcp rp gc pmi pt tab ec
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	6.08775088	8	.760968859	F(8, 6)	=	7.67
Residual	.595421656	6	.099236943	Prob > F	=	0.0115
				R-squared	=	0.9109
				Adj R-squared	=	0.7921
Total	6.68317253	14	.477369467	Root MSE	=	.31502

gdprrp	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
sb	-.2485549	.3199613	-0.78	0.467	-1.031472	.5343623
dcp	.0604605	.0673662	0.90	0.404	-.1043785	.2252996
rp	-.0414802	.1238529	-0.33	0.749	-.3445374	.261577
gc	-.0030616	.0183515	-0.17	0.873	-.0479662	.0418429
pmi	.0380994	.0814903	0.47	0.657	-.1613002	.2374989
pt	.0675823	.0509304	1.33	0.233	-.0570399	.1922046
tab	-.0274642	.0513646	-0.53	0.612	-.1531489	.0982206
ec	-.275643	.3075167	-0.90	0.405	-1.028109	.4768233
_cons	40.82969	39.6438	1.03	0.343	-56.17518	137.8346

Πίνακας 13. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPrrp, SP, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC

```
. pwcorr gdprr sb dcp rp gc pmi pt tab ec
```

	gdprr	sb	dcp	rp	gc	pmi	pt
gdprr	1.0000						
sb	-0.3994	1.0000					
dcp	-0.4459	0.9931	1.0000				
rp	-0.3937	0.9854	0.9870	1.0000			
gc	-0.4767	0.7175	0.7727	0.7441	1.0000		
pmi	-0.3844	0.9766	0.9608	0.9642	0.6646	1.0000	
pt	-0.4342	0.8146	0.8625	0.8674	0.8462	0.7659	1.0000
tab	-0.4107	0.9810	0.9871	0.9819	0.7516	0.9447	0.8460
ec	0.3000	-0.9456	-0.9367	-0.9218	-0.7546	-0.9253	-0.7162

	tab	ec
tab	1.0000	
ec	-0.9454	1.0000

Πίνακας 14. Συσχέτιση Pearson GDPrr, SP, DCP, RP, GC, PMI, PT, PT, TAB και EC

```
. regress gdp_r sb dcp rp gc pmi pt tab ec
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	159.8399	8	19.9799875	F(8, 6)	=	1.39
Residual	86.4201015	6	14.4033503	Prob > F	=	0.3548
				R-squared	=	0.6491
				Adj R-squared	=	0.1812
Total	246.260002	14	17.5900001	Root MSE	=	3.7952

gdp_r	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
sb	1.747714	3.854718	0.45	0.666	-7.684441	11.17987
dcp	-.6108257	.8115902	-0.75	0.480	-2.596715	1.375064
rp	.6879367	1.492112	0.46	0.661	-2.963129	4.339003
gc	-.3123303	.221089	-1.41	0.207	-.8533157	.228655
pmi	-.9045652	.9817501	-0.92	0.392	-3.306821	1.497691
pt	.95843	.6135816	1.56	0.169	-.5429502	2.45981
tab	-.5171363	.6188128	-0.84	0.435	-2.031317	.9970441
ec	-6.966355	3.704792	-1.88	0.109	-16.03165	2.098944
_cons	364.0058	477.6066	0.76	0.475	-804.6554	1532.667

Πίνακας 15. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDP_r, SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC

```
. pwcorr gdp_ppp var pvr ger rqr rlr ccr
```

	gdp_ppp	var	pvr	ger	rqr	rlr	ccr
gdp_ppp	1.0000						
var	-0.7234	1.0000					
pvr	0.4493	-0.4356	1.0000				
ger	0.8335	-0.6531	0.5433	1.0000			
rqr	-0.6867	0.6132	-0.2899	-0.6944	1.0000		
rlr	0.3967	0.0510	-0.1670	0.0126	-0.1098	1.0000	
ccr	0.4956	-0.6321	0.4286	0.6544	-0.4303	-0.2106	1.0000

Πίνακας 16. Συσχέτιση Pearson GDP_{ppp}, VAR, PVR, GER, RQR, RLR, CCR

```
. regress gdp PPP var pvr ger rqr rlr ccr
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	6.15189611	6	1.02531602	F(6, 8)	=	15.44
Residual	.531276423	8	.066409553	Prob > F	=	0.0005
				R-squared	=	0.9205
				Adj R-squared	=	0.8609
Total	6.68317253	14	.477369467	Root MSE	=	.2577

gdp PPP	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
var	-.1126429	.0468921	-2.40	0.043	-.2207763	-.0045096
pvr	.0108182	.0213617	0.51	0.626	-.0384421	.0600784
ger	.0689552	.0214506	3.21	0.012	.01949	.1184204
rqr	-.0052915	.0311969	-0.17	0.870	-.0772316	.0666486
rlr	.0834324	.0222002	3.76	0.006	.0322385	.1346262
ccr	-.0149221	.0312326	-0.48	0.646	-.0869447	.0571005
_cons	.8586081	2.062288	0.42	0.688	-3.897036	5.614252

Πίνακας 17. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDP PPP, VAR, PVR, GER, RQR, RLR, CCR

```
. pwcorr gdpr var pvr ger rqr rlr ccr
```

	gdpr	var	pvr	ger	rqr	rlr	ccr
gdpr	1.0000						
var	0.2007	1.0000					
pvr	0.2163	-0.4356	1.0000				
ger	-0.3039	-0.6531	0.5433	1.0000			
rqr	0.3510	0.6132	-0.2899	-0.6944	1.0000		
rlr	-0.4701	0.0510	-0.1670	0.0126	-0.1098	1.0000	
ccr	0.1884	-0.6321	0.4286	0.6544	-0.4303	-0.2106	1.0000

Πίνακας 18. Συσχέτιση Pearson GDP R, VAR, PVR, GER, RQR, RLR, CCR

. regress gdprrpp sb dcp rp gc pmi pt tab ec						
Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	6.08775088	8	.760968859	F(8, 6)	=	7.67
Residual	.595421656	6	.099236943	Prob > F	=	0.0115
				R-squared	=	0.9109
				Adj R-squared	=	0.7921
Total	6.68317253	14	.477369467	Root MSE	=	.31502

gdprrpp	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
sb	-.2485549	.3199613	-0.78	0.467	-1.031472	.5343623
dcp	.0604605	.0673662	0.90	0.404	-.1043785	.2252996
rp	-.0414802	.1238529	-0.33	0.749	-.3445374	.261577
gc	-.0030616	.0183515	-0.17	0.873	-.0479662	.0418429
pmi	.0380994	.0814903	0.47	0.657	-.1613002	.2374989
pt	.0675823	.0509304	1.33	0.233	-.0570399	.1922046
tab	-.0274642	.0513646	-0.53	0.612	-.1531489	.0982206
ec	-.275643	.3075167	-0.90	0.405	-1.028109	.4768233
_cons	40.82969	39.6438	1.03	0.343	-56.17518	137.8346

Πίνακας 19. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDPrrpp, SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB και EC

Στα αποτελέσματα που προβάλλονται στον Πίνακα 12 παρατηρούμε υψηλή συσχέτιση του δείκτη GDPrrpp με όλους τους επιμέρους δείκτες EDB, τα οποία κυμαίνονται από|0,7929| έως και|0.9127|. Η συνάρτηση που προκύπτει ερμηνεύει κατά 91,09% τις παρατηρήσεις, αλλά ο συντελεστής p είναι σε όλες τις μεταβλητές πολύ πάνω από το $\alpha=0.05$ (Πίνακας 13), καταδεικνύοντας στατιστικά σημαντική τη μηδενική υπόθεση στις εν λόγω μεταβλητές. Η μηδενική υπόθεση για όλες τις μεταβλητές ταυτόχρονα να είναι μηδέν είναι στατιστικά μη σημαντική καθώς $\text{Prob}>F = 0,0115$ δηλ μικρότερο από το επίπεδο $\alpha=0,05$.

Η συσχέτιση των παραπάνω με τον δείκτη GDP_r (Πίνακας 14) είναι μικρή (από |0.3937| έως |0.4767|). Η συνάρτηση που προκύπτει ερμηνεύει κατά 64.91% τις παρατηρήσεις, έχοντας ταυτόχρονα τον συντελεστή p σε όλες τις μεταβλητές πολύ πάνω από το $\alpha=0.05$ (Πίνακας 15), καταδεικνύοντας στατιστικά σημαντική τη μηδενική υπόθεση. Ταυτόχρονα, με $\text{Prob}>F = 0,3548$ η μηδενική υπόθεση ολόκληρης της συνάρτησης είναι στατιστικά σημαντική στο επίπεδο $\alpha=0,05$.

Στα αποτελέσματα που προβάλλονται στον Πίνακα 16 παρατηρούμε συσχέτιση του δείκτη GDPrrpp με όλους τους επιμέρους δείκτες WGI, τα οποία κυμαίνονται από|0,3967| έως και|0.8335|. Η συνάρτηση που προκύπτει ερμηνεύει κατά 92,05% τις

παρατηρήσεις, ενώ ο συντελεστής ρ στις μεταβλητές ρ_{nr} , ρ_{qr} , ρ_{cr} καθώς και στη σταθερά $\_cons$ είναι πάνω από το $\alpha=0.05$ (Πίνακας 17), καταδεικνύοντας στατιστικά σημαντική τη μηδενική υπόθεση στις μεταβλητές αυτές. Ταυτόχρονα, με $Prob>F = 0,0005$ η μηδενική υπόθεση ολόκληρης της συνάρτησης είναι στατιστικά μη σημαντική στο επίπεδο $\alpha=0,05$.

Η συσχέτιση των παραπάνω με τον δείκτη GDP_r (Πίνακας 18) είναι μικρή (από $|0.2007|$ έως $|0.4701|$). Η συνάρτηση που προκύπτει ερμηνεύει κατά 91.09% τις παρατηρήσεις, έχοντας ταυτόχρονα τον συντελεστή ρ σε όλες τις μεταβλητές πολύ πάνω από το $\alpha=0.05$ (Πίνακας 19), καταδεικνύοντας στατιστικά σημαντική τη μηδενική υπόθεση για τις μεταβλητές αυτές. Ταυτόχρονα, με $Prob>F = 0,0115$ η μηδενική υπόθεση ολόκληρης της συνάρτησης είναι στατιστικά μη σημαντική στο επίπεδο $\alpha=0,05$.

Κατόπιν των ανωτέρω, διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ GDP_{ppp} και των δεικτών VAR, GER και RLR του WGI οι οποίοι παρουσιάζουν $\rho < \alpha$. Τα αποτελέσματα φαίνονται στον παρακάτω Πίνακα 20.

`. regress gdp_ppp var ger rlr`

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	6.11821206	3	2.03940402	F(3, 11)	=	39.71
Residual	.564960472	11	.051360043	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.9155
				Adj R-squared	=	0.8924
Total	6.68317253	14	.477369467	Root MSE	=	.22663

gdp_ppp	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
var	-.1099499	.0360446	-3.05	0.011	-.1892835	-.0306162
ger	.0702478	.0136461	5.15	0.000	.040213	.1002826
rlr	.0848202	.0183155	4.63	0.001	.0445081	.1251323
_cons	.4750432	1.292026	0.37	0.720	-2.368687	3.318773

Πίνακας 20. Παλινδρόμηση και πίνακας ANOVA GDP_{ppp} , VAR, GER, RLR

Πράγματι, προκύπτει μια συνάρτηση με μηδενική πιθανότητα να έχει τους συντελεστές των μεταβλητών μηδενικούς, είτε κατά μόνας ($P>|t| < \alpha$, όπου $\alpha=0,05$) είτε όλους μαζί ($Prob>F = 0$), που περιγράφει σε ποσοστό 91,55% τα δεδομένα ($R^2=0,9155$) και με μικρό σχετικά περιθώριο σφάλματος (standard error). Έχει βέβαια

μεγάλη πιθανότητα για μηδενικό συντελεστή στη σταθερά (_cons) αλλά αυτό δεν επιδρά στις ανεξάρτητες μεταβλητές. Επομένως, η συνάρτηση που περιγράφει καλύτερα την γραμμική σχέση $GDP_{ppp}=f(var,ger,rlr)$ είναι:

$$GDP_{ppp}(var,ger,rlr) = 0.4750432 - 0.1099499var + 0.702478ger + 0.0848202rlr$$

Όπου var=Voice and Accountability Rate, ger=Government Effectiveness Rate και rlr=Rule of Law Rate.

Κεφάλαιο 5. Εκτίμηση αποτελεσμάτων και συσχετισμός με την πολιτική

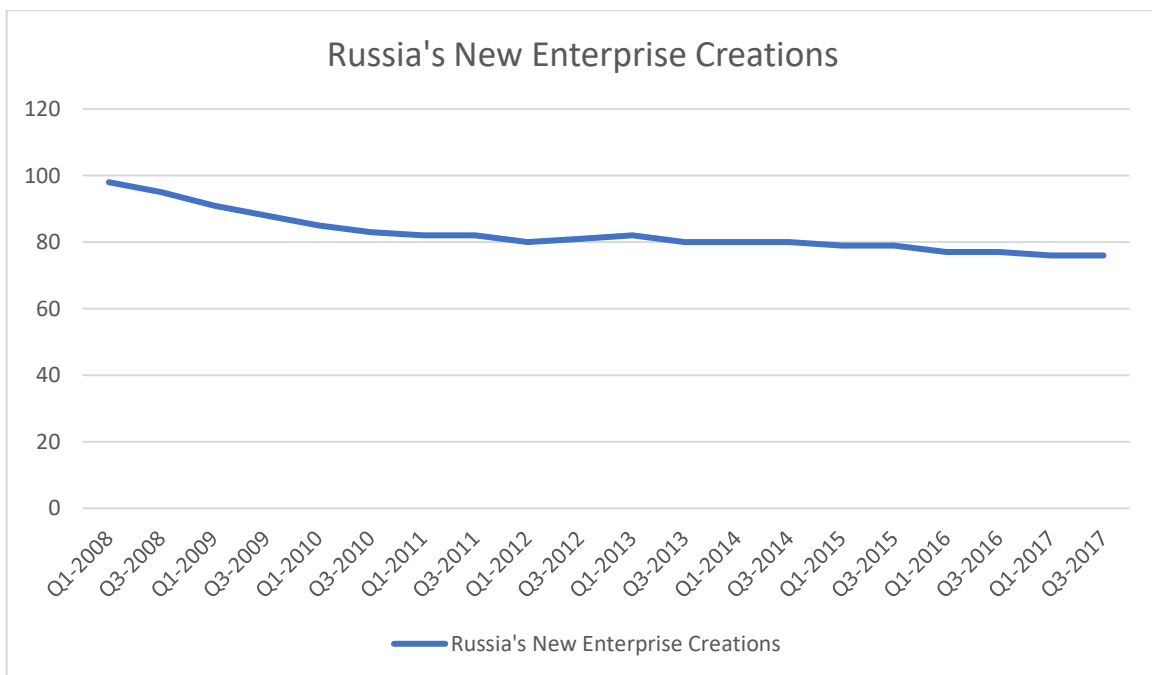
Από την περιγραφική στατιστική όπου αποτυπώθηκε η κατάταξη της Ρωσικής ομοσπονδίας στον κατάλογο EDBrank παρατηρούμε μια σχετικά αδικαιολόγητη διαφοροποίηση του γραφήματός της σε σχέση με τους δείκτες SB, DCP, RP, GC, PMI, PT, TAB, EC και DTF των εκθέσεων EDB. Η ίδια, φαινομενικά αδικαιολόγητη διαφοροποίηση παρατηρείται επίσης τόσο ως προς τους δείκτες WGI, δηλ VAR, PVR, GER, RQR, RLR, και CCR όσο και ως προς τα GDPrrr και GDPrate. Αντίθετα, ο δείκτης DTF δείχνει να εναρμονίζεται καλύτερα στους παραπάνω δείκτες.

Τα παραπάνω έχουν αντίκτυπο και ποσοτικοποιούνται κατά την ανάλυση συσχέτισης με τον συντελεστή Pearson. Οι έλεγχοι που έγιναν αρχικά αφορούσαν τη σχέση DTF και EDBrank με GDPrrr και στη συνέχεια DTF και EDBrank με GDP.

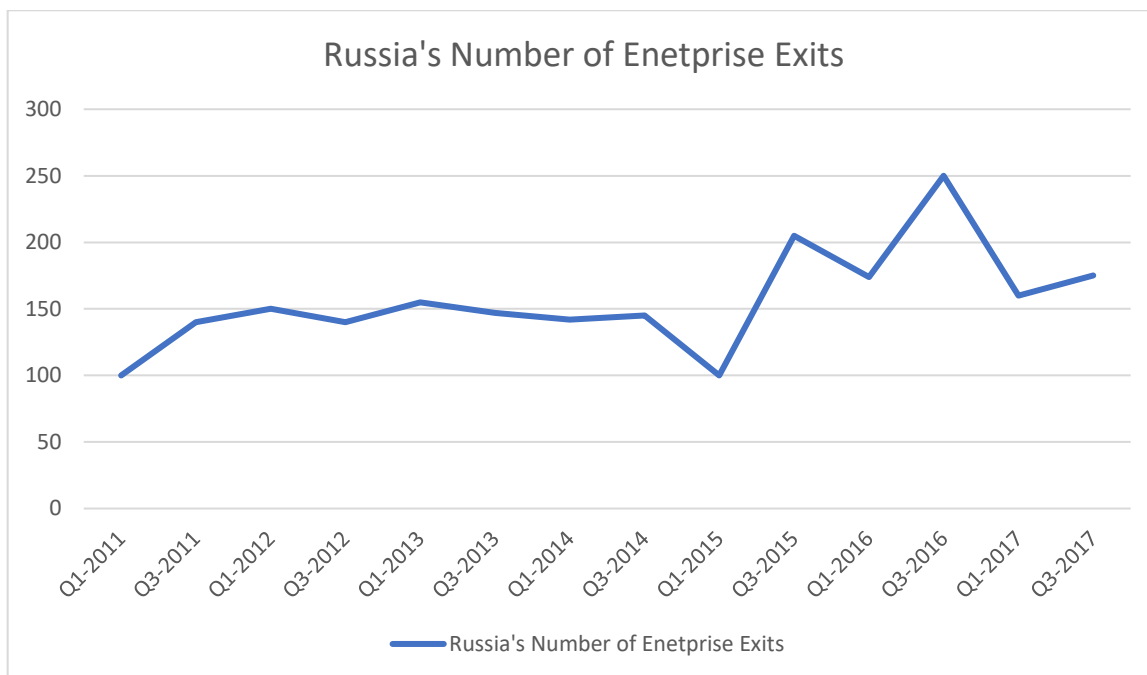
Η σχέση DTF – EDBrank αναδείχθηκε πολύ υψηλή (96,07%). Το γεγονός αυτό δικαιολογείται αφ' ενός από το ότι περιγράφουν το ίδιο αντικείμενο και αφ' εταίρου, από το ότι δεν υπάρχουν στοιχεία για τον δείκτη DTF για τα έτη πριν το 2014 όπου και παρατηρούμε τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση του δείκτη EDBrank. Επιπλέον, ενώ όλοι οι υπόλοιποι εξεταζόμενοι δείκτες παρουσιάζουν μια σχετικά ομαλή εξέλιξη, οι δύο αυτοί δείκτες, μετά το 2014 δείχνουν μια εντυπωσιακή βελτίωση. Καθώς η εξήγηση δεν μπορούσε να γίνει μόνο μέσω των δεικτών EDB και WGI, αναζητήθηκαν άλλοι πιθανοί λόγοι. Ο πιο πιθανός λόγος θα πρέπει να έχει σχέση με την απόφαση της Παγκόσμιας τράπεζας σχετικά με τη διακοπή της έκδοσης της ετήσιας έκθεσης DB, όπου αναφέρει χειραγώγηση των δεικτών από το προσωπικό της κατόπιν πιέσεων κυβερνήσεων. Σημειώνεται πως υπάρχει μια ασυνέπεια ως προς την ομολογουμένως εκπληκτική βελτίωση της κατάταξης της Ρωσικής Ομοσπονδίας στον δείκτη DB (Γράφημα 5) σε σχέση με την επιδείνωση δεδομένων των επιχειρηματικών συνθηκών της, όπως ο αριθμός νέων επιχειρήσεων και ο αριθμός επιχειρήσεων που κλείνουν (Γραφήματα 6,7 αντίστοιχα) (Shmulyan, 2021).

Γράφημα 5. Μεταβολή της κατάταξης της Ρωσικής Ομοσπονδίας στον δείκτη EDB

Γράφημα 6. Αριθμός νέων εταιριών στη Ρωσική Ομοσπονδία

Γράφημα 7. Αριθμός εταιριών που εξήλθαν από την αγορά στη Ρωσική Ομοσπονδία

Παγκοσμίως, τα πολιτικά κίνητρα για τη χειραγώγηση των δεικτών από τις κυβερνήσεις είναι προφανή. Η βελτίωση της εικόνας μιας χώρας, όπως αυτή αποτυπώνεται στους δείκτες DB βοηθά στην προσέλκυση επενδύσεων. Με την κατάταξη των χωρών στον πίνακα EDB, η Παγκόσμια Τράπεζα αρχικά ήθελε οι χώρες να προβούν σε μεταρρυθμίσεις που θεωρούσαν ωφέλιμες για το επιχειρηματικό τους περιβάλλον. Ωστόσο, καθώς η σημασία της κατάταξης αποκτούσε όλο και περισσότερο ενδιαφέρον παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης και της επιρροής της στην πολιτική ζωή, τις επενδύσεις και την οικονομική βοήθεια, οι χώρες στόχευαν στη βελτίωση της κατάταξης Doing Business ως αυτοσκοπό, προκειμένου να παρουσιάσουν ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον. Έτσι αναπροσανατόλισαν τις πολιτικές τους με σκοπό να προβούν σε εκείνες τις μεταρρυθμίσεις της γραφειοκρατικής λειτουργίας του δημόσιου τομέα που θα βελτιώναν στρατηγικά τη θέση τους. Πάνω από εβδομήντα κράτη δημιούργησαν ρυθμιστικών επιτροπές μεταρρυθμίσεων με βάση τους δείκτες Doing Business και ολοκλήρωσαν 3.847 σχετικές μεταρρυθμίσεις (Shmulyan, 2021).

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι, εντός ενός έτους από την έκδοση των δεικτών DB, πολλές κυβερνήσεις ζήτησαν συμβουλές για τη βελτίωση της κατάταξής τους παρά συμβουλές με γενικότερες ρυθμιστικές κατευθύνσεις. Συναφώς, πολλές κυβερνήσεις έκαναν δηλώσεις για την πρόθεσή τους να βελτιώσουν τη θέση τους στην

κατάταξη DB και δημοσιοποίησαν τις προσπάθειες κατά την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων στο Doing Business. Εν μέσω αυτών των γεγονότων, υπήρξε και κριτική για τις συχνές αλλαγές στη μεθοδολογία, που θα μπορούσαν να έχουν πολιτικά κίνητρα. Το 2018, ο Paul Romer, επικεφαλής οικονομολόγος της Παγκόσμιας Τράπεζας, δήλωσε στη Wall Street Journal ότι οι δείκτες Doing Business για τη Χιλή χειραγωγήθηκαν προκειμένου να κάνουν τις επιχειρηματικές συνθήκες στη χώρα να φαίνονται χειρότερες για πολιτικούς λόγους, καθώς στην κυβέρνηση της Χιλής εκείνη την περίοδο ήταν ένας σοσιαλιστής πρόεδρος (Zumbum & Talley, 2018).

Όσον αφορά τη Ρωσική Ομοσπονδία η σειρά των γεγονότων θα μπορούσαν να υποστηρίξουν μια τέτοια θεωρία χειραγώγησης, με εγχώριους αυτή τη φορά δρώντες⁵. Ο πρ. Πούτιν το 2012 ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα για τη βελτίωση της κατάταξης της Ρωσίας στον δείκτη EDBrank κατά 100 μονάδες, με τίτλο «Πρόγραμμα 100 βημάτων» (Yakovlev, 2014). Το αποτέλεσμα ήταν η Ρωσική ομοσπονδία, από την 125^η θέση που κατείχε το 2010 να βρεθεί στην 28^η το 2019, χωρίς όμως αντίστοιχη μεταβολή στα στοιχεία που αφορούν τις επιχειρήσεις και που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω πολιτικής αποτυπώνονται εν μέρει και στα ευρήματα αυτής της εργασίας. Κατά τις δοκιμασίες συσχέτισης και παλινδρόμησης είχαμε μικρούς σχετικά βαθμούς συσχέτισης, μικρούς συντελεστές R^2 και μεγάλα περιθώρια σφάλματος, καταδεικνύοντας πως το γραμμικό μοντέλο συσχέτισης δεν ταίριαζε αρκετά με τα δεδομένα. Για το λόγο αυτό δοκιμάστηκε το μονοτονικό μοντέλο συσχέτισης κατά Spearman με ίσως λίγο καλύτερα αποτελέσματα.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά τα γραμμικά μοντέλα, η σχέση με ανεξ. μεταβλητή τον δείκτη EDBrank και εξαρτ. Μεταβλητή GDP_{ppp}, δηλαδή $GDP_{ppp} = f(EDBrank)$ έδωσε συντελεστή Pearson $P=-0,678$ με $p=0.0053$ και $R^2=0,4621$, η σχέση $GDP_{ppp} = f(DTF)$ έδωσε $P=-0,7497$ με $p=0.0523$ και $R^2=0,5620$, ενώ η σχέση $GDP_r = f(EDBrank)$ έδωσε $P=0,2910$ με $p=0.2927$ και η σχέση $GDP_r = f(DTF)$ έδωσε $P=0,2010$

---

⁵ Η εργασία της L. Shmulyan (Shmulyan, 2021) αναφέρει έξι υποθέσεις που μπορεί να εξηγούν τις βελτιώσεις στην κατάταξη της EDB μιας χώρας χωρίς βελτίωση στο επιχειρηματικό της περιβάλλον. Αυτές είναι: 1) Ανισότητα μεταξύ de jure και de facto μέτρων που λαμβάνονται στο επιχειρηματικό περιβάλλον, 2) Βελτίωση σε θέματα που δεν αφορούν τις πιο πολλές επιχειρήσεις, 3) Βελτίωση σε θέματα που οδηγούνται από επιμέρους δείκτες που δεν είναι σχετικοί, 4) Παράγοντες εκτός του πεδίου εφαρμογής της κατάταξης της EDB που επηρεάζουν περισσότερο τις επιχειρηματικές συνθήκες, 5) Κατάταξη που καλύπτει την ετερογένεια που παρουσιάζεται στις εκάστοτε περιφέρειες, 6) Εσκεμμένο παιχνίδι ανταγωνισμού για την κατάταξη στον δείκτη EDB.

με $p=0.6656$. Οι δύο τελευταίες δεν προκρίθηκαν για περαιτέρω έρευνα, ενώ από τις δύο πρώτες προκρίθηκε ως καλύτερο μοντέλο αυτό της σχέσης $GDP_{ppp} = f(EDB_{rank})$ καθώς είχε παρόμοιο συντελεστή Pearson, ελαφρώς χειρότερο R^2 αλλά πολύ μικρότερο p , μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0,05$, κάνοντας έτσι τη περίπτωση της μηδενικής υπόθεσης στατιστικά μη σημαντική (και επομένως τη σχέση στατιστικά σημαντική). Η συνάρτηση αυτή είναι:

$$GDP_{ppp}(edbrank) = -0.129632 + 4.467083 * edbrank$$

Στη συνέχεια έγινε η αντίστροφη υπόθεση, για τα δύο καλύτερα μοντέλα με αποτέλεσμα στη συσχέτιση $DTF = f(GDP_{ppp})$ με Εξαρτ. Μεταβλητή=DTF και Ανεξ. Μεταβλητή= GDP_{ppp} συντελεστή $p=0,0523$ και $R^2=0,5620$ ενώ στη συσχέτιση $EDB_{rank} = f(GDP_{ppp})$ με Εξαρτ. Μεταβλητή= EDB_{rank} και Ανεξ. Μεταβλητή= GDP_{ppp} έδωσε $p=0,0053$ και $R^2=0,4621$, αποτελέσματα που δεν επεξηγούν μεγάλο μέρος των δεδομένων (μικρό R^2) και επομένως δεν διερευνήθηκαν περαιτέρω.

Όσον αφορά τα μη γραμμικά μοντέλα, η σχέση $DTF-GDP_r$ έδωσε συντελεστή Spearman $r=0,1071$ με $p=0,8192$, η σχέση $EDB_{rank}-GDP_r$ έδωσε αντίστοιχα $r=0,3939$ με $p=0,1463$, η σχέση $DTF-GDP_{ppp}$ έδωσε $r=0,8571$ με $p=0,0137$ και η σχέση $EDB_{rank}-GDP_{ppp}$ έδωσε $r=-0,6768$ με $p=0,0056$. Επομένως, από την προσέγγιση κατά Spearman, προκρίνεται ως **βέλτιστη μη γραμμική σχέση η $DTF-GDP_{ppp}$** καθώς ενώ μαζί με τη σχέση $EDB_{rank}-GDP_{ppp}$ έχουν $p<0,05$, η εν λόγω σχέση παρουσιάζει μεγαλύτερο συντελεστή Spearman, ταιριάζει δηλαδή καλύτερα στο μοντέλο. Ακόμα όμως κι αυτή, έχει πολύ μικρό συντελεστή r , παρόμοιο με το προκρινόμενο γραμμικό μοντέλο $GDP_{ppp} = f(EDB_{rank})$ με συντελεστή Pearson $P=0,678$. Εάν τα outliers επηρέαζαν σημαντικά τα αποτελέσματα, η διαφορά τους θα ήταν πολύ μεγαλύτερη και επομένως θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε το μοντέλο Spearman. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση **δεν μπορεί να ειπωθεί πως η σχέση $DTF-GDP_{ppp}$ περιγράφεται καλύτερα ως μη γραμμική παρά ως γραμμική σχέση.**

Τέλος, συσχετίζοντας κατά Pearson όλες τις μεταβλητές DB και WGI με τους δείκτες GDP_{ppp} και GDP_r , τα αποτελέσματα δεν είναι ιδιαίτερα ευκρινή. Η σχέση GDP_{ppp} με τους δείκτες EDB παρουσιάζει πολύ μεγάλη πιθανότητα για τη μηδενική υπόθεση για τους όλους δείκτες κατά μόνας και η σχέση GDP_r με τους παραπάνω δείκτες έχει στατιστικά σημαντική πιθανότητα στην μηδενική υπόθεση τόσο κατά

μόνας όσο και ταυτόχρονα για όλους τους συντελεστές των μεταβλητών. Τα αποτελέσματα είναι λίγο καλύτερα όσον αφορά τη συσχέτιση με τους δείκτες WGI. Η σχέση GDPrrrr με τους δείκτες WGI παρουσιάζει στατιστικά σημαντική τη μηδενική πιθανότητα για τους συντελεστές στις τρεις (3) από τις έξι (6) μεταβλητές ενώ η σχέση GDPrrrr με τους δείκτες WGI παρουσιάζει σημαντική πιθανότητα για τη μηδενική υπόθεση σε όλους τους συντελεστές των δεικτών κατά μόνας. Επομένως, το καλύτερο γραμμικό μοντέλο που προκύπτει από τις παραπάνω τέσσερις συσχετίσεις είναι αυτό μεταξύ GDPrrrr και των δεικτών VAR, GER και RLR του WGI.

Πράγματι από το μοντέλο παλινδρόμησης και τον πίνακα ANOVA προέκυψε η κάτωθι συνάρτηση που πληροί τις προϋποθέσεις ώστε να μπορεί να λεχθεί ότι περιγράφει επαρκώς τη σχέση που αναζητούμε:

$$\mathbf{GDPppp(var,ger,rlr)=0.4750432-0.1099499var+0.702478ger+0.0848202rlr}$$

Η συνάρτηση αυτή υποστηρίζει πως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ρωσικής Ομοσπονδίας εξαρτάται κυρίως από τους δείκτες Voice and Accountability Rate, Government Effectiveness Rate και Rule of Law Rate. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι η μεταβλητή var (Voice and Accountability Rate⁶) έχει αρνητικό πρόσημο, δηλαδή επιδρά αρνητικά στο ΑΕΠ. Εφ' όσον στην παρούσα εργασία θεωρήσαμε ως δείκτη ανάπτυξης το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ, η συνάρτηση που προέκυψε δείχνει ότι το επίπεδο ελευθερίας σε φωνή και λογοδοσία επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα δημοκρατικής κοινωνίας, κάτι τέτοιο φαίνεται οξύμωρο και πιθανώς λάθος. Στη Ρωσική Ομοσπονδία όμως επικρατεί ένα πιο προσωποκεντρικό μοντέλο εξουσίας γύρω από τον πρόεδρο Πούτιν. Οι αυξημένες εξουσίες που έχει, πιθανώς να δημιουργούν ένα κλίμα επενδύσεων κατά το οποίο ένας κύκλος επενδυτών οι οποίοι έχουν την εύνοια ή έστω την έγκριση του προέδρου μπορούν να δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά. Η πολύ αργή ανάπτυξη της οικονομίας της Ρωσικής Ομοσπονδίας μπορεί όντως να συμβαδίζει με περιορισμό των ελευθεριών που αποτυπώνονται στον δείκτη var. Επιπλέον, σε πολλά κράτη, εντός και εκτός ΕΕ η σταθερότητα της εξουσίας και η μακροημέρευση ενός αρχηγού κράτους στην εξουσία επιδρά θετικά στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα όμως μπορεί

---

⁶Υπενθυμίζεται ότι ο δείκτης «φωνή και η λογοδοσία» καταγράφει τις αντιλήψεις για το βαθμό στον οποίο οι πολίτες μιας χώρας μπορούν να συμμετέχουν στην επιλογή της κυβέρνησής τους, καθώς και στην ελευθερία έκφρασης, ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι καθώς και στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης.

να αποτελεί και μια τροχοπέδη σε ανεξάρτητες επενδυτικές κινήσεις εφόσον υπάρχει παρεμβατικότητα εκ μέρους της εξουσίας, είτε σύνομη είτε εξωθεσμική, χωρίς δηλαδή αυτή να στοιχειοθετείται από τη συνταγματική λειτουργία του κράτους.

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Από την εργασία αυτή προκύπτει πως θεωρώντας ως δείκτη ανάπτυξης το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ, ο δείκτης EDBrank είναι αυτός που σχετίζεται περισσότερο με το επιχειρηματικό περιβάλλον όσον αφορά τη Ρωσική Ομοσπονδία. Καθώς όμως όλα τα αποτελέσματα είναι σχετικά αδύναμα, θα πρέπει να γίνει περεταίρω έρευνα στη σχέση αυτή, με τα καινούρια πλέον εργαλεία της Παγκόσμιας Τράπεζας που θα αντικαταστήσουν τον δείκτη DB, όταν αυτά γίνουν διαθέσιμα. Ο δείκτης DB σταμάτησε το 2021 λόγω των γεγονότων που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η φιλοσοφία πάνω στην οποία δημιουργήθηκε ήταν λάθος. Στα χρόνια τα οποία λειτούργησε αξιόπιστα αποτέλεσε ένα σημείο αναφοράς για πολλές χώρες, παγκοσμίως. Οι παράμετροι που ελάμβανε υπ' όψιν είχαν κριθεί επαρκείς για να περιγράψουν την ευκολία του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Όσον αφορά τους δείκτες WGI, Οι τρεις δείκτες που επηρεάζουν έστω και με ασθενή τρόπο το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ δείχνουν τον πολύ σημαντικό ρόλο που παίζει η αποτελεσματικότητα του κράτους και η έννομη λειτουργία της αγοράς στην αύξηση του ΑΕΠ.

Με τελικό ζητούμενο την ανάπτυξη και δη την οικονομική ανάπτυξη, όπως αυτή μεταφράζεται με αύξηση του ΑΕΠ, το επιχειρηματικό περιβάλλον αποτελεί μια πολύ βασική παράμετρο που θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν. Το περιβάλλον όμως αυτό με τη σειρά του εξαρτάται από ποικίλες πτυχές της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και το ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον. Οι δείκτες οικονομικής ελευθερίας (Index of Economic Freedom - IEF) καθώς και δείκτες με δημογραφικά και κοινωνικά κριτήρια ίσως συμπληρώνουν το πάζλ του επιχειρηματικού περιβάλλοντος το οποίο στην παρούσα εργασία μελετάται μόνο ως προς τους δείκτες EDB και WGI.

Όσον αφορά την ανάπτυξη μιας κοινωνίας, μιλώντας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, τα Ηνωμένα Έθνη το 2012 άρχισαν να συντάσσουν την «Παγκόσμια Έκθεση Ευτυχίας» η οποία εξετάζει πώς οι πολίτες σε όλο τον κόσμο κατατάσσουν το υποκειμενικό επίπεδο ευτυχίας τους. Ορισμένες από τις πιο ευτυχισμένες χώρες του κόσμου έχουν υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ και οι περισσότερες από τις λιγότερο ευτυχισμένες είναι πολύ φτωχές. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις παλινδρόμησης των δεδομένων που συνέταξε ο ΟΗΕ, μια αλλαγή 1% στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα προκαλέσει μόνο μια αλλαγή 0,3 μονάδων στην ευτυχία (η ευτυχία υπολογίζεται σε κλίμακα από 0 έως 10). Ωστόσο, όταν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ περιλαμβάνεται σε άλλες

μεταβλητές⁷, το μοντέλο εξηγεί σχεδόν το 75% της διακύμανσης της ευτυχίας. Αυτό αποδεικνύει ότι η ποιότητα ζωής, και όχι μόνο ο υλικός πλούτος, παίζει τεράστιο ρόλο στην ευτυχία (Helliwell, et al., 2019). Οι εναλλακτικές μεταβλητές επίσης φαίνεται να έχουν μεγάλη σημασία. Ενώ το ΑΕΠ συσχετίζεται πράγματι με αυτές τις άλλες μεταβλητές (οι πλουσιότερες χώρες μπορούν να παρέχουν περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες, για παράδειγμα), οι διαφορές σε παράγοντες εκτός του ΑΕΠ φαίνεται να εξηγούν μεγάλο μέρος της διακύμανσης της ευτυχίας για τις χώρες που βρίσκονται στην κορυφή της λίστας. Η απλή αύξηση του ΑΕΠ χωρίς αλλαγή του τρόπου με τον οποίο δαπανάται το ΑΕΠ παρέχει ραγδαία μείωση των αποδόσεων στην ανθρώπινη ικανοποίηση (Bertolucci, 2018). Η ευτυχία αυτή (ή η έλλειψή της) δύναται να αντανακλάται στην επιχειρηματικότητα και κατ' επέκταση στη μεταβολή του ΑΕΠ.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τα παραπάνω είναι ότι η σχέση του δείκτη EDBrank με το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ αντανακλά εν μέρει μόνο τη σχέση επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης γενικότερα, αλλά και ειδικότερα στη Ρωσική Ομοσπονδία τόσο λόγω των ιδιαιτεροτήτων της που αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, όσο και του βαθμού στον οποίο μπορούν να χειραγωγηθούν οι δείκτες από την εκάστοτε κυβέρνηση.

Τη στιγμή που ολοκληρώνεται η παρούσα εργασία, μάλιστα ακόμη ο πόλεμος ή αλλιώς «ειδική επιχείρηση» στην Ουκρανία. Η τελική του έκβαση φαίνεται ότι είναι άρρηκτα δεμένη με το μέλλον τόσο του Ρώσου προέδρου όσο και του Ρωσικού οικονομικού κατεστημένου που υποστηρίζει και υποστηρίζεται. Ταυτόχρονα, δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή οικονομικά εργαλεία που να μπορούν να εφαρμοσθούν αξιόπιστα στην Ρωσική Ομοσπονδία καθώς ο δείκτης EDB έχει σταματήσει και βρισκόμαστε εν αναμονή του αντικαταστάτη του, του Business Enabling Environment (BEE). Η Παγκόσμια Τράπεζα προκρίνει στο μεσοδιάστημα εναλλακτικούς, ήδη υπάρχοντες δείκτες (WorldBankGroup, 2022), προκειμένου καλύψει το κενό της πληροφόρησης έως την έκδοση του BEE. Ακόμα κι έτσι όμως, τα αποτελέσματα θα έχουν έντονα το αποτύπωμα του πολέμου, ο οποίος μπορεί να μεταβάλει τους δείκτες λόγω της έντονης αναστάτωσης στην οικονομική ζωή καθώς και λόγω της δυσκολίας έγκυρης συγκέντρωσης στοιχείων για τους δείκτες αυτούς.

---

⁷ Αυτές οι άλλες μεταβλητές αποτελούνται από την κοινωνική υποστήριξη, το προσδόκιμο ζωής, την ελευθερία να κάνει κάποιος επιλογές ζωής, τη γενναιοδωρία και την ελευθερία από τη διαφθορά.

Συνεπώς, οποιαδήποτε μελέτη μπορεί να γίνει για τα έτη 2020 έως ίσως και το τέλος του πολέμου, θα είναι δύσκολο να συνδυαστεί με τους έως τώρα δείκτες EDB και μελλοντικούς δείκτες BEE ώστε να μπορεί να μελετηθεί ως συνεχές διάστημα σε οικονομετρικά μοντέλα. Ο πόλεμος, αμέσως μετά την κρίση του covid-19, θα δοκιμάσει περαιτέρω την αξιόπιστη αποτύπωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και θα κλυδωνίσει δείκτες όπως το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ της Ομοσπονδίας. Το ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ όμως, αντίθετα από τους προηγούμενους, θα μπορεί να καταγραφεί πιο εύκολα και αξιόπιστα καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αυτής. Επίσης, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, με στοιχεία που σταματούν στο 2019 θα μπορούν να αποδίδουν τόσο τη δυναμική όσο και τις τάσεις της οικονομικής ζωής στη Ρωσική Ομοσπονδία ως αποτέλεσμα της συνάρτησής τους με το μετρήσιμο ακόμα ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ και με την προϋπόθεση ότι δεν θα συμβεί κάτι εντελώς ανατρεπτικό στην πολιτική ζωή της Ρωσίας. Επομένως, τα διορθωμένα στοιχεία των δεικτών DB έως το 2019 θα προσφέρονται ακόμη για μελέτη προκειμένου να σκιαγραφηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα ένα τόσο περίπλοκο και πολυδιάστατο αντικείμενο όπως το επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ομοσπονδία την περίοδο αυτή.

Βιβλιογραφία

- Adeoye, A. O. & Elegunde, A. F., 2012. Impact of External Business Environment on Organizational. *British Journal of Arts and Social*, Ιούνιος, pp. 194-201.
- Adepoju, U., 2017. *Ease of Doing buisness and Economic Growth*, Ottawa: University of Ottawa.
- Agandegyan, A. και συν., 2020. Post-Pandemic Recovery: The Russian Economy and the Transition to Sustainable Social and Economic Development. *Studies on Russian Economic Developme*, Ιούνιος, 31(6), pp. 599-605.
- Akproviroro, S., 2018. Impact of external Buisness Enviroment on Organizational Performance. *IJARIIIE*, Ιανουάριος, 4(3), pp. 2395-4396.
- Ani, T. G., 2015. Effect of Ease of Doing Business to Economic Grouth among Selected Countries in Asia. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, Δεκέμβριος, 3(5), pp. 139-145.
- Bertolucci, S., 2018. Beyond GDP: Economics and Happiness. *Berkley Economic Review*, 31 Οκτώβριος.
- Clark, A. E. & Senik, C., 2011. *Will GDP Growth Increase Happiness in Developing Countries?*, Βόνη: Institute for the Study of Laboe (IZA).
- DiMatteo, L., 2017. *International Business Law and the Legal Environment: A Transactional Approach*. 3η Έκδοση επιμ. New York: Routledge.
- Djankov, S., Caralee, M. & Rita, R., 2006. *Regulation and Growth*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/796601468134394096/pdf/407220Regulation0and0growth01PUBLIC1.pdf>
[Πρόσβαση 23 Αύγουστος 2022].
- Eruemegbe, G. O., 2015. Impact of Buisness Enviroment on Organization performance in Nigeria - A Study of Union Bank of Nigeria. *European Scientific Journal*, Νοέμβριος, pp. 478-494.
- Giesen, E., Riddleberger, E., Christner, R. & Bell, R., 2010. When and How to Innovate your Business Model. *Strategy & Leadership*, 38(4), pp. 17-26.
- Haidar, J. I., 2012. The impact of business regulatory reforms on economic. *Journal of The Japanese and International Economies*, Μάιος, Issue 26, pp. 285-307.
- Helliwell, J. F., Huang, H. & Wang, S., 2019. Changing World Happiness. *World Happiness Report*, 20 Μάρτιος.
- Kaufmann, D., Aart, D. & Mastruzzi Massimo, 2008. Governance Matters VII : Aggregate and Individual Governance Indicators 1996-2007. Ιούνιος, Issue 4654.
- Kaufmann, D., Kraay, A. & Mastruzzi, M., 2010. The Worldwide Governance Indicators : Methodology and Analytical Issues. Σεπτέμβριος, Issue 5430.
- Kowo, S. a. O. a. P. M. A., 2018. Impact of External Business Enviroment on Organzational Performance. *International Journal of Advance Research and Innovative Ideas in Education*, 01.pp. 498-505.

Manuel, C., 2015. Is there a causal link between investment climate and growth? A review of the evidence. *DFID Legal Assistance for Economic Reform Programme*, Ιούνιος.

Moore, D. H., 2021. *Univercity Of London*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.ucl.ac.uk/news/2021/oct/opinion-beyond-gdp-heres-better-way-measure-peoples-prosperity>
[Πρόσβαση 20 Αύγουστος 2022].

Okeyo, W. O., 2014. The Influence of Business Environmental Dynamism, Complexity and Munificence on Performance of Small and Medium Enterprises in Kenya. *International Journal of Buisness and Social Research*, Αύγουστος, pp. 59-72.

Ongeti, W. j., 2014. *Organizational Resources, Corporate Governance Structures and performance of Kenyan state corporations*. Nairobi: University of Nairobi.

Panigrahi, S. K., Azizan, N. A., Sorooshian, S. & Thoudam, P., 2020. Effects of Inflation, Interest and Unemployment Rates on Economic Growth: Evidence from Asean Countries. *ABAC Journal*, Απρίλιος-Ιούνιος, 40(2), pp. 140-155.

Porfiriev, B., 2020. Prospects for Economic Growth in Russia. *Herald of the Russian Academy of Science*, 90(2), pp. 158-164.

Sen, A., 1999. *Development as Freedom*. 1η Έκδοση επιμ. New York: Anchor Books.

Shaikh, S., 2010. *Buisness Environment*. 2η Έκδοση επιμ. Dorling Kindersley: Pearson.

Shmulyan, L., 2021. Manipulation of the World Bank's Ease of Doing Business Index. *London School of Economics and Political Science*, 5 Οκτώβριος.

Shmulyan, L., 2021. *medium.com*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://medium.com/@lisashm/gaming-of-the-world-banks-ease-of-doing-business-ranking-7cc261ab0417>
[Πρόσβαση 15 Οκτώβριος 2022].

Skiter, N., Semenychev, V. & Litvinova, T., 2015. Model of Economic Growth in Russia Under Conditions of Integration into the World Economy. *Applied Econometrics and International Development*, 15(2), pp. 63-72.

Tacheva, S., 2007. *Top management team internationalization construct development and empirical test*, St Gallen: Gutenberg.

TheWorldBank, 2021. *Doing Buisness 2004-2020*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://archive.doingbusiness.org/en/doingbusiness>
[Πρόσβαση 20 Σεπτέμβριος 2022].

TheWorldBank, 2021. *The World Bank*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG?locations=RU>
[Πρόσβαση 20 Σεπτέμβριος 2022].

TheWorldBank, 2021. *World Bank Group to Discontinue Doing Business Report*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report>
[Πρόσβαση 20 Σεπτέμβριος 2022].

TheWorldBank, 2022. *The World Bank*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://archive.doingbusiness.org/en/doingbusiness>
[Πρόσβαση 18 Αύγουστος 2022].

TheWorldBank, 2022. *Worldwide Governance Indicators*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>
[Πρόσβαση 20 Σεπτέμβριος 2022].

Veselovsky, M. και συν., 2017. Business Environment in Russia and its Stimulating Influence on Innovation Activity of Domestic Companies. *Journal of Applied Economics Science*, Winter, XII(7 (53)), pp. 1967-1981.

WorldBankGroup, 2014. *Distance to frontier and ease of doing business ranking*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://elibrary.worldbank.org/doi/10.1596/978-1-4648-0351-2_Distance_to_Frontier
[Πρόσβαση 20 Σεπτέμβριος 2022].

WorldBankGroup, 2022. *Alternative Existing Indicators*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/alternative-existing-indicators>
[Πρόσβαση 10 Οκτώβριος 2022].

Worthington, I. & Britton, C., 2009. *The Business Environment*. 6η Έκδοση επιμ. Essex: Pearson.

Yakovlev, A., 2006. The Evolution of Business – State Interaction in Russia: From State Capture to Business Capture?. *Europe-Asia Studies*, Νοέμβριος, 58(7), pp. 1033-1056.

Yakovlev, A., 2014. Russian modernization: Between the need for new players and the fear of losing control of rent sources. *Journal of Eurasian Studies*, Ιανουάριος, 5(1), pp. 10-20.

Yukhanaev, A., Sharma, S. & Nevidimova, A., 2014. Subnational Determinants of Foreign Direct Investments in the Russian Federation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 1(2), p. 10.

Zumbrum, J. & Talley, I., 2018. World Bank Unfairly Influenced Its Own Competitiveness Rankings. *Wall Street Journal*, 12 Ιανουάριος.

Βαϊτσος, Κ. & Μπαρτζώκας, Α., 2004. *Αναπτυξιακή Οικονομική: Κείμενα Οικονομικής Σκέψης και Κοινωνικού Προβληματισμού*. Αθήνα: Κριτική.

Παράρτημα

Πίνακας Π1. Δείκτες – Μεταβλητές και οι συντμήσεις τους

Μεταβλητή	Πηγή δεδομένων
Starting a business (SB) Dealing with construction permits (DCP) Registering property (RP) Getting credit (GC) Protecting minority investors (PMI) Paying taxes (PT) Trading across borders (TAB) Enforcing contracts (EC)	World Bank's Doing Business Annual Report (TheWorldBank, 2021).
Voice and accountability (VA) Political stability and absence of violence/terrorism (PV) Control of corruption (CC) Government effectiveness (GE) Rule of law (RL) Regulatory quality (RQ)	World Bank Group: Worldwide Governance Indicator (TheWorldBank, 2022).
DP per capita growth (annual %) (PGDP) and GDP per capita	World Bank's World Development Indicators (WDI) (TheWorldBank, 2021)

Πίνακας Π2. Μεθοδολογία Doing Business (Πηγή: World Bank's Doing Business report 2017)

Doing Business (DB) Years	Doing Business Indicators											
	Starting a Business	Dealing with Construction Permits	Getting Electricity	Registering Property	Getting Credit	Protecting Minority Investors	Paying Taxes	Trading across Borders	Enforcing Contracts	Resolving Insolvency		
DB05-14	<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost · Paid-in minimum capital 	<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost 	<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost 	<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost 	<ul style="list-style-type: none"> · Strength of legal rights index · Depth of credit information index 	<ul style="list-style-type: none"> · Extent of conflict of interest regulation index 	<ul style="list-style-type: none"> · Payments · Time · Total tax rate 	<ul style="list-style-type: none"> · Documents to export · Time to export · Documents to import · Time to import · Cost to import 	<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost 	<ul style="list-style-type: none"> · Recovery rate 		
DB14-15					<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost 						<ul style="list-style-type: none"> · Procedures · Time · Cost 	<ul style="list-style-type: none"> · Strength of legal rights index
DB15-17		<ul style="list-style-type: none"> · Building quality control index 	<ul style="list-style-type: none"> · Reliability of supply and transparency of tariff index 	<ul style="list-style-type: none"> · Added: Quality of the land administration index 	<ul style="list-style-type: none"> · Expansion: Quality of the land administration index expanded to cover equal access to property rights 	<ul style="list-style-type: none"> · Added: Extent of shareholder governance index 		<ul style="list-style-type: none"> · Added: Post filling index 	<ul style="list-style-type: none"> · New case study: <ul style="list-style-type: none"> - Time to export - Documentary compliance - Border compliance - Cost to export - Documentary compliance - Border compliance - Time to import - Documentary compliance - Border compliance - Cost to import - Documentary compliance - Border compliance 	<ul style="list-style-type: none"> · Removed: Procedures · Added: Quality of judicial processes index 	<ul style="list-style-type: none"> · Expansion: Quality of judicial processes index expanded to cover weight of women's testimony in court 	
DB16-17												

Πίνακας Π3. Δεδομένα από την Παγκόσμια Τράπεζα του δείκτη EDB και ΑΕΠ

Έτος	EDB Rank	EDB SCORES									GDP PPP	GDP growth rate	GDP per capita σε ΜΙΑΔ σε χιλ\$***
		Distance to Frontier (DTF)	Score-Starting a business	Dealing with construction permits	Registering property	Getting credit	Protecting minority investors	Paying taxes	Trading across borders	Enforcing contracts			
2001											1653.5	5.1	11.4
2002											1759.4	4.7	12.1
2003											1923.7	7.3	13.3
2004			69,7							76.03	2117.3	7.2	14.7
2005			79,3		74.05	31.25				76.03	2322.4	6.4	16.2
2006	97		81,3	13.6	74.30	31.25	46.67	57.58	31.70	76.03	2587.8	8.2	18.1
2007	96		81,7	18.0	74.50	31.25	46.67	64.50	36.86	76.03	2884.1	8.5	20.2
2008	106		81,7	19.74	74.54	31.25	46.67	64.48	41.32	76.03	3094.5	5.2	21.7
2009	106		82,0	23.99	74.75	56.25	46.67	65.95	38.28	76.03	2874.2	-7.8	20.1
2010	120		82,2	25.78	76.34	62.5	46.67	72.55	42.13	76.03	3038.7	4.5	21.3
2011	124		82,1	25.90	76.33	62.5	46.67	73.46	38.78	76.03	3259.3	5.1	22.8
2012	120		82,1	26.85	78.94	62.5	46.67	74.27	45.43	75.43	3480.3	4	24.3
2013	112		84,9	40.99	78.85	62.5	46.67	76.38	46.56	75.73	3741.8	1.8	26
2014	92	67.5	88,6	53.15	84.77	55	56	79.18	53.03	75.25	3763.5	0.7	25.7
2015	62	69.2	91,6	69.89	88.17	55	56	79.52	69.41	74.16	3526.2	-2	24.1
2016	51	74.1	91,8	70.64	88.19	70	56	79.31	69.41	73.00	3538.6	0.2	24.1
2017	40	75.3	93,0	73.09	88.22	70	58	79.17	69.41	72.18	3818.8	1.8	26
2018	35	76.5	93,0	73.20	88.60	80	58	79.12	70.90	72.18	4020.2	2.8	27.4
2019	28	77.4	93,0	78.41	88.61	80	58	79.60	71.76	72.18	4175	2	28.5
2020	28	78.2	93,1	78.90	88.65	80	60	80.47	71.76	72.18	4096.5	-3.1	27.9

after the DB15-17 methodology change

before the DB15-17 methodology change

με αναθεωρημένες τιμές

Πίνακας Π4. Διορθώσεις στις τιμές των δεικτών Doing Business που αφορούν τη Ρωσική Ομοσπονδία

Dealing with Construction Permits		Registering Property	Paying Taxes	Trading across Borders
Procedure (number)	Time (days)	Time (days)	Payments (number per year)	Cost to import: Border compliance (US\$)
-13%	-13%	8%	29%	-11%
Dealing with Construction Permits		Registering Property	Paying Taxes	Trading across Borders
Procedure (number)	Time (days)	Time (days)	Payments (number per year)	Cost to import: Border compliance (US\$)
-13%	-13%	8%	29%	-11%

Πίνακας Π5. Δεδομένα από την Παγκόσμια τράπεζα των δεικτών του WGI

	Worldwide Governance Indicator (WGI) Rates					
Έτος	Voice and Accountability	Political Stability and Absence of Violence/Terrorism	Government Effectiveness	Regulatory Quality	Rule of Law	Control of Corruption
2006	22.11	19.32	39.02	40.2	18.66	19.51
2007	22.59	18.84	43.69	42.72	16.75	16.99
2008	22.59	20.19	43.69	39.81	18.75	12.14
2009	23.22	17.06	42.11	40.67	25.59	11.00
2010	23.69	18.48	39.71	40.67	27.01	13.33
2011	24.41	17.06	40.28	39.81	28.17	15.17
2012	19.24	20.85	41.23	40.28	24.41	14.69
2013	18.77	22.27	44.08	39.81	25.35	15.64
2014	20.68	14.76	48.56	38.46	26.44	17.31
2015	20.19	13.89	47.12	32.21	25	15.38
2016	17.73	15.29	44.71	37.02	21.63	19.71
2017	18.71	23.89	50.48	32.69	22.6	16.83
2018	18.84	27.36	53.37	32.69	22.12	20.19
2019	17.87	26.42	58.17	36.06	25	23.08
2020	19.8	20.75	54.81	36.06	22.6	19.23